

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยการตัดสินใจเลือกเรียนค่อของนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. หลักการอาชีวศึกษา
3. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเรียนต่อ
5. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
6. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วยสามจังหวัดชายฝั่งตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง เป็นบริเวณที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรม ประกอบกับได้รับการสนับสนุนของภาครัฐบาลหลายประการ เช่น ก๊าซธรรมชาติที่จะใช้เป็นวัตถุดิบ สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในขั้นแรกนั้น ได้มีการพัฒนาและวางท่อใต้ทะเลจากหลุมก๊าซอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่บริเวณมาบตาพุด ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวยให้ก่อสร้าง ท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ และมีบริเวณที่ติดทะเลขนาดใหญ่อย่างเพียงพอที่จะขยายให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่อไปได้ในอนาคต มีแหล่งน้ำจืดเพียงพอและสามารถควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมได้

นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีโครงสร้างพื้นฐานหลัก ซึ่งค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้วทั้งระบบถนนและระบบไฟฟ้า มีท่าเรือพาณิชย์ที่ทันสมัย และสนามบินอยู่ตะเภา ที่สามารถใช้งานได้ทันที ในอันที่จะช่วยสนับสนุนการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ สามารถพัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคมง่าย และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากเกินไปจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะแรก จากศักยภาพ

การพัฒนาอุตสาหกรรม ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกที่มีอยู่ก่อนข้างสูงนี้จึงได้มีการกำหนดนโยบายหลักการพัฒนาไว้คือ เพื่อกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานครสู่ภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศเข้าสู่อุตสาหกรรมสมัยใหม่ โดยระยะแรกกำหนดจะใช้ทรัพยากรภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก๊าซธรรมชาติ แรงงานและตลาดภายในประเทศเป็นหลัก

ในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานั้นอาศัยอุตสาหกรรม เป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนา โดยภาคเอกชนเป็นผู้นำการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ส่วนรัฐบาลเป็นผู้นำการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมาสนับสนุนควบคู่กับการจัดการจัดแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชนการส่งเสริมการลงทุนการควบคุมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้อุตสาหกรรมต่างๆ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในระยะแรกรัฐบาลจะลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักให้ก่อนเพื่อชักนำการลงทุนภาคอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นตามแผน ทั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้คือ พื้นที่เป้าหมาย แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และมาบตาพุด จังหวัดระยอง พื้นที่ประมาณ 10,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งที่ตั้งเรือพาณิชย์และอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม ที่ไม่มีปัญหาด้านมลภาวะ โดยรัฐจะก่อสร้างระบบ โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น คือ ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังที่สามารถรับเรือขนาด 150,000 ตัน เทียบท่าได้ ท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำหนองค้อมายังบริเวณแหลมฉบัง ทางรถไฟแยกจากสายจะเชิงเทรา สัตหีบไปยังแหลมฉบัง ถนนกรุงเทพฯ-ชลบุรี และ ชลบุรี-พัทยาสายใหม่ เกษะชุมชนสำหรับแรงงานอุตสาหกรรมและบริเวณต่อเนื่องอื่นๆ ระบบส่งกระแสไฟฟ้าแรงสูง และระบบจำหน่าย และ ระบบสื่อสาร โทรคมนาคมต่างๆ ที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงภายในประเทศและต่างประเทศ

พื้นที่เป้าหมาย จังหวัด จะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง พื้นที่ประมาณ 20,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักที่เกี่ยวกับการใช้ก๊าซธรรมชาติ เป็นวัตถุดิบในการผลิตรวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ โดยรัฐจะจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรม

การพัฒนาชุมชนและบริการสังคม เป็นแผนงานหลักในการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตก เพื่อรองรับความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาการศึกษา ให้สอดคล้องเหมาะสมกับการพัฒนาทุกๆด้านในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตก โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน ดังนี้

1. จัดและพัฒนาบริการสังคม ด้านการศึกษา สาธารณสุข แรงงาน ศิลปวัฒนธรรม นันทนาการ ความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัยและการจัดรูปแบบการ

ปกครองท้องถิ่นให้กับชุมชนใหม่และชุมชนเดิมของจังหวัดให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของประชากรและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม

2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จริยธรรม และทักษะต่างๆ ที่สนองต่อความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทต่างๆและการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ควรมีดังนี้

2.1 ขยายการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและรองรับความเจริญเติบโตของภาคตะวันออก โดย

2.1.1 ขยายการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทที่มีอยู่เดิม

2.1.2 ขยายการศึกษาโดยจัดตั้งสถานศึกษาใหม่

2.1.3 ขยายบริการในการจัดฝึกอบรมอาชีพ

2.2 ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออก

2.2.1 พัฒนาเนื้อหาวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.2.2 พัฒนาเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับพื้นฐานอาชีพ

2.2.3 พัฒนาการเรียนการสอนด้านจริยธรรมและค่านิยม

2.2.4 พัฒนาและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นเขตอุตสาหกรรมหนัก มีการลงทุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน มีแหล่งท่องเที่ยว ฉะนั้นความต้องการแรงงานสายอาชีพจึงมากขึ้นตามลำดับ โรงเรียนอาชีวศึกษาจึงต้องผลิตกำลังคนเพื่อรองรับตลาดแรงงาน โดยนักเรียนที่จะเข้าสู่อาชีพนั้น จะมีทักษะ ความชำนาญ ความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรม

หลักการอาชีวศึกษา

ความหมายของการอาชีวศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาเอกชน หมายถึงการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพโดยเอกชนซึ่งความหมายของ “การอาชีวศึกษา” นั้น ได้มีนักวิชาการได้ให้นิยามไว้ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี การดำเนินการของโรงเรียนเอกชนจะอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานระดับกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แนวการดำเนินงานของโรงเรียน

อาชีวศึกษาเอกชน จึงมักจะยึดทิศทางหรือ นโยบายในการจัดการอาชีวศึกษาเอกชนและรัฐบาลเป็นหลัก เช่น การจัดหลักสูตร การกำหนดเป้าหมายนักเรียน นักศึกษา และการจัดการกิจกรรม ประกอบการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น ความหมายหลักการอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ถือว่าเป็นการศึกษาที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งเพราะเป็นการศึกษาที่เน้นหลักในด้านอาชีพ สาขาต่างๆ ช่วยให้บุคคลมีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ ได้ ทั้งอาชีพอิสระ ในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ มีผู้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาไว้หลายท่านที่น่าสนใจ มีดังนี้

แฮร์ริส (Harris, 1988 อ้างถึงใน รุ่งทิพา พรหมสร, 2541) ให้นิยามของการอาชีวศึกษาว่า “เป็นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพตามความพึงพอใจของแต่ละบุคคล และเพื่อสนองความต้องการของสังคม การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาเฉพาะด้านที่แตกต่างจากสามัญศึกษา

เมธิ ปิลาธนนานท์ (2533, หน้า 47-48) ให้ความหมายว่า การอาชีวศึกษา (vocation Education) คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือ ระดับคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี สำหรับอาชีพ หรือกลุ่มอาชีพต่างๆ การอาชีวศึกษาที่จัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องจัดให้มีการศึกษานานพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์ และฝึกภาคปฏิบัติเพื่อฝึกฝน และพัฒนาฝีมือที่ ต้องการสำหรับอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ซึ่งจัดเตรียมให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์พร้อมที่จะเข้าสู่การประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรร ได้เฉพาะคนหรือเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถให้กับพนักงานที่มีงานทำอยู่แล้ว

เวบสเตอร์ (Webster, 1989 อ้างถึงใน อุไร มั่นหมั่น, 2539, หน้า 16) ได้ให้ความหมายว่า การอาชีวศึกษา คือ การศึกษาสำหรับอาชีพเฉพาะ ในด้านการเกษตรและการค้า หรือการอุตสาหกรรม โดยการเชื่อมโยงกันระหว่างการสอนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติและเป็นการจัดในระดับเตรียมอุดมศึกษาในแผนกพาณิชยกรรม และแผนกช่างเทคนิค โดยเฉพาะของวิทยาลัยที่ตั้งขึ้น เช่น วิทยาลัยเกษตร โรงเรียนช่างวิศวกรรม หรือสถาบันเทคนิคต่างๆ

บุศรินทร์ ปัทมาคม (2527, หน้า 20-23) ให้นิยามไว้ว่าการอาชีวศึกษา คือ การให้พื้นฐานวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ความชำนาญที่ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและเศรษฐกิจ การอาชีวศึกษาของประเทศใดก็ตามจะต้องจัดให้อยู่บนพื้นฐานของสังคมและเหมาะสมกับแนวทางของเศรษฐกิจประเทศนั้น

พจน์ สะเพียรชัย (2529, หน้า 77) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดอาชีวศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นวิชาการงานและอาชีพ ให้มีความสามารถและทักษะประกอบอาชีพ

วิวก ปางพุดพิงศ์ (2530, หน้า 77) กล่าวถึงความหมายการอาชีวศึกษาไว้ว่าการอาชีวศึกษาหมายถึง การศึกษาวิชาชีพที่มุ่งให้การศึกษาก่อนการฝึกกำลังคนระดับต่างๆ ตามความ

ต้องการของท้องถิ่นและสังคม การศึกษาวิชาชีพนี้อาจดำเนินการได้ทั้งระบบ โรงเรียน กล่าวคือมีหลักสูตรกำหนดเวลาเรียนไว้แน่นอน หรือดำเนินการนอกระบบโรงเรียน เช่น มีความรู้จากพ่อแม่ จากการศึกษาการทำงาน โรงเรียน จากคำแนะนำส่งเสริมจากหน่วยงานเอกชน หรือราชการ เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายของอาชีวศึกษาสรุปได้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกทักษะให้เกิดความรู้ ความชำนาญ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ทั้งในองค์การต่างๆ และอาชีพอิสระ มีวามก้าวหน้าในอาชีพ ช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้

ความเป็นมาของการศึกษาเอกชน

ความเป็นมาของการศึกษาเอกชน เอกชนได้มีบทบาทสำคัญในการจัดการการศึกษาของชาติมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยในระยะแรกไม่มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนแต่อย่างใด เริ่มแรกนั้นการจัดการการศึกษาเกิดขึ้นเฉพาะในวัง วัด และบ้าน มีพระภิกษุและเจ้านายในราชินิกุล เป็นผู้สอนวิชา การอ่านการเขียนหนังสือไทย วิชาเลข และขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากราชตระกูลหรือครอบครัวขุนนาง สำหรับประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยมาก นอกจากการได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพภายในครอบครัว ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์แห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 2199-2231) คณะมิชชันนารีได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดตั้งโรงเรียนขึ้น เพื่อทำการสอนภาษาและวิทยาการสมัยใหม่ แก่ประชาชนชาวไทย นอกเหนือไปจากการเผยแพร่ศาสนาที่เรียกกันว่าโรงเรียนสามเณร และถือได้ว่าเป็นการจัดตั้ง โรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นครั้งแรก

โรงเรียนสามเณรนี้ได้รับความนิยมมาก แต่ภายหลังกิจการได้ชะงักลงชั่วคราว เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า ในปี พ.ศ. 2310 จนถึงสมัยกรุงธนบุรี และกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งหนึ่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น สำหรับการจัดการศึกษาเอกชนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสมัยที่มีระยะเวลายาวนาน จึงได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (พ.ศ. 2461-ปัจจุบัน) ซึ่งสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. ระยะก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (พ.ศ. 2325-2461)

พ.ศ. 2411-2455 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีกำหนดการนโยบายการจัดการศึกษาเอกชนขึ้นเป็นครั้งแรกในโครงการศึกษา ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) โดยเปิดโรงเรียนเซนต์คัคคีซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กหญิงและเด็กชาย โดยคณะมิชชันนารี ชาวอเมริกันที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนา

พ.ศ. 2442 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนบำรุงวิชาขึ้น ถือได้ว่าเป็น โรงเรียนเอกชนแห่งแรกที่คนไทยเป็นเจ้าของ

พ.ศ. 2454 ต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนเซนต์จอร์จเป็น โรงเรียนบุคลล ตามระเบียบการศึกษาสำหรับประเทศสยาม พ.ศ.2454 ลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2454 ซึ่งตามระเบียบนี้ โรงเรียนบุคลลหมายถึง โรงเรียนที่เอกชนหรือหมุ่คณะตั้งขึ้นด้วยทุนของเอกชนหรือหมุ่คณะเท่านั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของวิชาที่จัดสอน คือ โรงเรียนที่สอนวิชาสามัญและ โรงเรียนบุคลลที่สอนเฉพาะอย่าง เพื่อเป็นแนวทางประกอบอาชีพ

พ.ศ. 2461 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นฉบับแรก เนื่องจากในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีโรงเรียนจีนเกิดขึ้น โรงเรียนจีนเหล่านี้ได้ทำหน้าที่เผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมือง ระบบสาธารณรัฐประชาธิปไตย ซึ่งอุดมการณ์นี้แตกต่างจากลักษณะระบอบการเมืองของไทยในเวลานั้น ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เช่นเกิดกบฏ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) และรัฐบาลได้มีนโยบายการเปลี่ยนคนจีนให้เป็นคนไทย จึงได้ออกพระราชบัญญัติมาช่วยแก้ปัญหาของรัฐบาลในขณะนั้น โดยมีสาระสำคัญเน้นการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยและความจงรักภักดีต่อประเทศไทย

2. ระยะเวลาหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (พ.ศ. 2461- ปัจจุบัน) หลังจากสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการให้ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 ขึ้นเป็นฉบับแรก เพื่อควบคุมโรงเรียนทั้งปวง แต่จะเน้นที่โรงเรียนจีน เพราะต้องปลูกฝังลูกหลานจีนให้เป็นคนไทย

พ.ศ. 2464 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้นเป็นฉบับแรก ทำให้เด็กอายุตั้งแต่ 7-11 ปีบริบูรณ์ต้องเข้าเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษา จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งทำให้เด็กนักเรียนชาวจีนมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาไทย และครูจีนมีโอกาสสอนภาษาจีนในโรงเรียนน้อยลง

พ.ศ. 2479 หลังประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนฉบับที่ 2 ซึ่งได้มีการปรับปรุงและกำหนดรายละเอียดจากพระราชบัญญัติฉบับแรกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยให้มีอำนาจควบคุมโรงเรียนราษฎร์ หากโรงเรียนใดมีการสอนหรือสนับสนุนให้สอนลัทธิการเมืองที่ผิดกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีก็จะถูกปิด

พ.ศ. 2497 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 โดยกำหนดระเบียบเกี่ยวกับผู้ขอตั้งโรงเรียน ผู้จัดการ และครูใหญ่ว่าจะต้องมีสัญชาติไทย ทั้งยังออกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เพื่อดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ของจีน เนื่องจากปีพ.ศ. 2492 ประเทศจีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นแบบคอมมิวนิสต์ จากนโยบาย

และการดำเนินงานเช่นนี้จึงทำให้โรงเรียนเงินลดจำนวนลงอย่างมาก และไม่สามารถจะกลับมามีบทบาทในสังคมได้อีก แต่สำหรับโรงเรียนเอกชนของมิชชันนารีนั้น มีระเบียบแบบแผนของตัวเอง และมีผลงานเป็นที่ยอมรับของรัฐ และผู้ปกครองนักเรียน ทำให้โรงเรียนหลายแห่งมีชื่อเสียงอยู่จนปัจจุบัน เช่น โรงเรียน กรุงเทพคริสเตียน โรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล เป็นต้น

พ.ศ. 2505 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับสูง ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบกิจการของ โรงเรียนราษฎร์ โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อโรงเรียนราษฎร์ได้มีมาตรฐานทัดเทียมกับ โรงเรียนรัฐบาล ดังนั้น โรงเรียนราษฎร์จึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า โรงเรียนเอกชน

พ.ศ. 2525 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โดยได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาเอกชนตลอดจนนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐบาล

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ภาคเอกชนเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาในระบบของไทย และมีบทบาทในการจัดการศึกษาควบคู่กับการจัดการศึกษาของรัฐบาลโดยตลอด แม้ว่าในช่วงแรกกลุ่มเอกชนที่เข้ามาจัดการศึกษา เป็นกลุ่มศาสนาที่มุ่งเผยแผ่ศาสนาที่ค้ำ แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน กลุ่มเอกชนที่เข้ามาจัดการศึกษา เป็นบุคคลทั่วไปที่สนใจมาลงทุนและดำเนินการในเชิงธุรกิจ และกลุ่มเป้าหมายที่จะให้บริการการศึกษาก็เปิดกว้างครอบคลุมถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน จึงทำให้การศึกษาของเอกชน ได้มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนต่างๆหลายประการ เช่นบทบาทในการช่วยจัดการศึกษาแทนในส่วนที่รัฐจัดไม่ได้ บทบาทที่ช่วยสนองความต้องการของผู้ปกครอง เช่น การเน้นระเบียบวินัย คุณธรรม หรือความสามารถทางด้านภาษาและอาชีพต่างๆ ซึ่งบางโรงเรียนก็สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพพิเศษ จนเป็นผู้นำหรือเป็นตัวอย่างให้แก่รัฐได้

การอาชีวศึกษาเอกชน ได้กำหนดหลักการตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

หลักการจัดการอาชีวศึกษา

“การอาชีวศึกษา” หมายความว่า กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

“มาตรฐานอาชีวศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพและมาตรฐานในการจัดอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในส่งเสริม การกำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา

“คณะกรรมการอาชีวศึกษา” หมายความว่า คณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ

“มาตรฐานวิชาชีพ” หมายความว่า ข้อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพของผู้สำเร็จ การศึกษาด้านอาชีวศึกษา

“ครูวิชาชีพ” หมายความว่า ครูผู้สอนที่ได้รับวุฒิการศึกษาวิชาชีพ ระดับอุดมศึกษาและผ่านการศึกษาหรือฝึกอบรมครูวิชาชีพและมีใบประกอบวิชาชีพครู

“สถาบันการอาชีวศึกษา” หมายความว่า สถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐ หรือเอกชน ที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาหรือเทียบเท่า

“เครือข่ายสถาบันการอาชีวศึกษา” หมายความว่า การรวมกลุ่มสถานศึกษาและหน่วยงาน ที่จัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งภาครัฐ เอกชน และสถานประกอบการเพื่อสร้างความ เข้มแข็ง และความมีเอกภาพ ในการบริหารการจัดการ ระดมทรัพยากร รวมทั้งประสานความ ร่วมมือในการสร้างมาตรฐาน การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาชีพ ให้มีคุณภาพ

“เขตบริการอาชีวศึกษา” หมายความว่า เขตพื้นที่ ที่กำหนดไว้เพื่อการจัดการให้บริการ การอาชีวศึกษาและอบรมวิชาชีพแก่เยาวชนและประชาชน โดยคำนึงถึงโอกาสทางการศึกษาและ ฝึกอบรมวิชาชีพที่มีคุณภาพ ให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

มาตรา 6 การจัดอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นไปเพื่อผลิตและพัฒนา ก้าวทันทางวิชาชีพระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่มีคุณภาพตาม หลักสูตรกำหนด เป็นการยกระดับการศึกษา วิชาชีพให้สูงขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงานและการประกอบวิชาชีพอิสระ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ

มาตรา 7 กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพมุ่งพัฒนาความรู้ทางทฤษฎี ควบคู่กับการปฏิบัติ ทั้งนี้ให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทั้งส่วนศาสตร์สากล รวมทั้ง การประสมประสานองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบ อาชีพอิสระ และสามารถประยุกต์ความรู้สากลได้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

มาตรา 8 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพโดยยึดหลักดังนี้

1. เป็นการให้การศึกษาวิชาชีพสำหรับประชาชน วิทยาลัย และประชาชนทั่วไปตามความถนัด ความสนใจ อย่างทั่วถึง และต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญาตรี

2. ให้ชุมชน สังคม สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการผลิตและพัฒนากำลังคน การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ และการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ

3. ให้มีการระดมทรัพยากร ทั้งจากภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ โดยคำนึงถึงการประสานประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

มาตรา 9 การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดหลักสูตรระยะสั้นระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรระดับปริญญา และเทียบเท่า และหลักสูตรพิเศษ โดยยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา

2. ให้มีการบริหาร ในเครือข่ายของสถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐ และเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาเอกชนและสถานประกอบการในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ให้การอาชีวศึกษาเป็นระบบปิด มีความยืดหยุ่นหลากหลายมีระบบเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษา ระบบการเทียบประสบการณ์ของบุคคลเพื่อเข้ารับการศึกษาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนสนับสนุนความก้าวหน้าทั้งด้านคุณภาพและอาชีพ

4. มีระบบจูงใจให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ

5. มีการพัฒนาครู คณาจารย์ด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะให้เพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานประกอบการ เพื่อก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

มาตรา 10 สิทธิและหน้าที่ในการจัดการอาชีวศึกษา มีดังนี้

1. การจัดการอาชีวศึกษา ต้องจัดสรร โอกาสให้บุคคลที่มีความสนใจและความสามารถ ได้รับการศึกษาทางด้าน วิชาชีพอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การจัดสรร โอกาสด้านอาชีวศึกษาต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

2. รัฐต้องส่งเสริมบุคคลที่จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้ศึกษาต่อ ให้ได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพอย่างน้อยหนึ่งปี ก่อนเข้าสู่การทำงาน

3. องค์กรวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน 11 แนวการจัดการอาชีวศึกษา ดังนี้

1. เป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนด้านวิชาชีพสามารถศึกษาต่อระดับสูงได้เต็มศักยภาพและความสนใจ และเปิดโอกาสให้บุคคลวัยทำงาน สามารถกลับเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการจัดสัดส่วนระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ หลากหลายตามลักษณะสาขาวิชาชีพ ระดับการศึกษา และความถนัดของผู้เรียน
3. เนื้อหาสาระของการอาชีวศึกษาเป็นไปเพื่อก้าวหน้าต่อวิทยาการสมัยใหม่ในการเพิ่มผลผลิต การรักษาสภาพแวดล้อม การสืบสวน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย
4. การอาชีวศึกษาต้องมีการหล่อหลอมในบุคคลตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการทำงาน การสำรวจความสนใจ และความถนัดของตนเอง การรับการศึกษาวิชาชีพเบื้องต้น การศึกษาวิชาชีพเฉพาะสาขาการดำเนินงานดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญา โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และมีระบบการแนะแนวให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
5. มีการวัดประเมินผลที่เน้นสมรรถนะความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ในการทำงาน
6. มีการวิจัยและพัฒนาทางอาชีวศึกษา เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีการสร้างงานและคุณภาพ
7. เน้นการเชื่อมต่อระหว่างชีวิตการเรียนกับการทำงาน โดยกลไกของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

มาตรา 15 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ดังนี้

1. พิจารณาเสนอนโยบายและแผนการผลิต และพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพ
2. กำหนดกรอบหลักสูตร มาตรฐานการอาชีวศึกษา มาตรฐานวิชาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพ
3. เสนอการจัดงบประมาณ และแนวนโยบายในการระดมทุน
4. เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อความเห็นชอบ แต่งตั้งคณะกรรมการอาชีวศึกษา
5. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล วิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ
6. กำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบ วิธีการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
7. กำหนดเขตบริการการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา
8. กำหนดระเบียบว่าด้วยการจ่ายเงินกองทุนเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา

9. ให้ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี

10. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อกระทำการใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

11. ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัติและปฏิบัติงานอื่นเกี่ยวข้องตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรฐาน 18 การจัดการอาชีวศึกษาได้ดำเนินในระบบ และรูปแบบเครือข่ายสถาบันอาชีวศึกษา และเขตบริการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร ความต้องการของตลาดแรงงาน ชุมชน ท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเหมาะสม ด้านอื่นๆ ด้วย

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาและเขตบริหารอาชีวศึกษา และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 19 ให้สถานศึกษาของอาชีวศึกษาของรัฐที่สอนระดับปริญญาหรือเทียบเท่าและผ่านเกณฑ์มาตรฐานของคณะกรรมการ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร การจัดการที่เป็นของตนเองมีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการอยู่ภายใต้การกำกับดูแลด้านนโยบาย มาตรฐานของคณะกรรมการ

ให้สถานอาชีวศึกษาของรัฐที่เปิดสอนระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในเขตบริการการอาชีวศึกษา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการอาชีวศึกษา ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกระทรวง

มาตรา 22 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งระดับปริญญาและต่ำกว่าปริญญา สถานประกอบการที่จัดอาชีวศึกษา เข้าร่วมเป็นเครือข่ายสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อความร่วมมือทางวิชาการ การสร้างคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ การใช้ข้อมูลข่าวสารและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

มาตรา 28 การจัดการอาชีวศึกษาในสถานประกอบการ ให้จัดการสอนตามหลักสูตรการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ หรือจัดสอนตามหลักสูตรสถานประกอบการและสามารถนำความรู้และทักษะมาเทียบโอนเพื่อรับคุณวุฒิวิชาชีพได้

มาตรา 39 ครูวิชาชีพในสถานศึกษาหรือครูฝึกในสถานประกอบการต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

1. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพระดับอุดมศึกษา และผ่านการศึกษาหรือฝึกอบรมครูวิชาชีพ
2. เป็นผู้ชำนาญหรือผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพเฉพาะสาขา

3. เป็นผู้มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในอาชีพเฉพาะสาขา มีผลงานที่เป็นที่ยอมรับเด่นชัดในสังคมท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม ประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานคณะกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญา ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (vocation education) การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของครูช่างนั้น จะต้องสอดคล้องกับทฤษฎีอาชีวศึกษา ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลได้ การพิจารณาด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอาชีพ จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและพิจารณาการศึกษาเพราะการอาชีวศึกษาเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ ทำให้ประชาชนมีงานทำ มุ่งมั่นในการศึกษาอบรมกำลังคนในระดับต่างๆ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ตามหลักทฤษฎีอาชีวศึกษา ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา ได้อย่างชัดเจน และไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยได้รวบรวมงานเขียนของไพโรจน์ ตีฆณชานกุล (2542, หน้า 8-9) จำแนกได้ดังนี้

1. การอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมือนกับการทำงานจริง ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์เมื่อออกไปสู่การทำงานจริง
2. การฝึกจะได้ผลต้องทำการจัดสภาพเครื่องจักร เครื่องกลให้เหมือนกับโรงงานจริง
3. การอาชีวศึกษาจะบรรลุผล จะต้องฝึกบุคลากรให้มีอุปนิสัยในด้านความคิดการทำงานให้ตรงความจริง
4. การอาชีวศึกษาจะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นสนใจในงานมีทักษะ การปฏิบัติงานและความสามารถทางสติปัญญาอย่างสูงสุดที่บุคคลนั้นควรมี
5. การฝึกทางอาชีวศึกษา ไม่ว่าจะป็นสาขาใด ควรจะฝึกให้เฉพาะบุคคลที่ต้องการและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง
6. การฝึกให้ได้ผลก็ต่อเมื่อได้จัดสภาพการณ์ ประสบการณ์ และทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง จึงจะทำให้ทักษะนั้นสมบูรณ์
7. การจัดการศึกษาจะได้ผลดีนั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทั้งทักษะประสบการณ์ในวิชาชีพนั้นอย่างเชี่ยวชาญ
8. งานแต่ละอาชีพนั้นต้องมีมาตรฐาน เกณฑ์การตรวจวัดได้ เพื่อให้ผู้เรียนตรวจสอบความสามารถของตนเองได้
9. การจัดอาชีวศึกษา ควรคำนึงถึงความต้องการของตลาดและแรงงานเป็นสำคัญ
10. การฝึกให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพความคำนึงถึงการฝึกในสภาพที่เป็นจริง
11. การวางหลักสูตรการสอนวิชาชีพใดๆ ควรเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในวิชาชีพนั้นมามีส่วนร่วมด้วย
12. อาชีพแต่ละสาขาอาชีพ ควรต้องมีการฝึกในลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะไม่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพอื่น เช่น วิชาชีพครู จะต้องทำการเน้นวิธีการสอนต่างๆ เป็นสำคัญ
13. การอาชีวศึกษาจะต้องให้ประโยชน์ต่อสังคมได้ต่อเมื่อจัดให้สอดคล้องกับกลุ่มที่ประกอบอาชีพนั้นๆ โดยตรง
14. วิธีการฝึกให้ตรงตามที่สังคมต้องการ จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการอยู่เสมอ
15. การบริหารให้ตรงตามที่สังคมต้องการ จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคมและให้ทันต่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน
16. ในขณะที่ต้องการลดต้นทุนการผลิตแล้วก็ไม่ควรลดการฝึกฝนให้น้อยลงจะขาดมาตรฐานและคุณภาพ แต่ควรล้มเลิกการฝึกไปเลย

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานการอาชีวศึกษา ตามพระราชบัญญัติอาชีวศึกษา พ.ศ. 2550 มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดและส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพในระดับประกาศนียบัตร และหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ

2. ปฏิบัติราชการอื่นใดตามกฎหมายกำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย โดยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว กรมการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการจัดการการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับช่างฝีมือ และช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งประกอบอาชีพอิสระโดยการจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชา คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรมศาสตร์ และศิลปหัตถกรรมในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

2.1 การจัดการเรียนการสอนในระบบ โรงเรียน กรมอาชีวศึกษาดำเนินการ จัดหลักสูตรระดับต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตร (ปวช.) แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ปวช. ปกติ และ ปวช. ระบบทวิภาคี รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าเข้าศึกษาต่อ 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพตามสาขาที่เลือกเรียน

2.1.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และในปีการศึกษา 2536 ได้เริ่มรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อใน บางสาขาวิชาด้วย โดยเข้าศึกษา 2 ปี เมื่อ สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ชั้นสูงตามสาขาที่เรียน

2.1.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) ผู้สำเร็จการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคตาม สาขาวิชาที่เรียน

2.1.4 หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) รับผู้สำเร็จ ปวส. เข้า ศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์ เทียบเท่าปริญญาตรี ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

2.2 การจัดการเรียนการสอนหลักสูตร ปวช. พิเศษ (อส.กช.) รับผู้สำเร็จการศึกษา ภาคบังคับ (ประถมศึกษา) ซึ่งเป็นยุวเกษตรกร ที่มีประสบการณ์ในงานเกษตร 2-3 ปี อายุระหว่าง 15-25 ปี เข้ารับการศึกษานในวิทยาลัยเกษตรกรรม อาจกลับไปปฏิบัติงานในฟาร์มในไร่นาของ

ตนเองและกลับมาศึกษาต่อให้ครบหน่วยกิตในหลักสูตร ในขณะที่เดียวกัน นักศึกษาวิชาสามัญ หลักสูตรเร่งรัดได้รับวุฒิม. 6 หรือเทียบเท่าเมื่อจบการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพพิเศษ ปัจจุบันได้ดำเนินการสอนในสาขาวิชาเกษตรกรรม

2.3 การจัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งมีทั้งใน และนอกสถานศึกษาเพื่อบริการวิชาชีพชุมชน แบ่งออกเป็นหลักสูตรประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาวิชาชีพ 1 ปี หรือ 1,350 ชั่วโมง หรือสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรช่างฝีมือตามสาขาวิชาที่เรียน

2.3.2 หลักสูตรวิชาระยะสั้น รับสมัครประชาชนทั่วไปหรือผู้สนใจที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างต่ำ เข้าศึกษาวิชาชีพซึ่งมีระยะเวลาแตกต่างกัน หรือเรียกว่า หลักสูตรหลากหลายตามเนื้อหาวิชา เช่น หลักสูตร 45, 75, 100, 120, และ 225 ชั่วโมงในสาขาต่างๆ เมื่อผ่านการศึกษมาแล้วจะได้รับใบสำคัญรับรองความรู้ และความสามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพได้

2.3.3 หลักสูตรเสริมวิชาชีพชั้นมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรวิชาชีพที่จัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชน

2.3.4 หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพในงานบริการด้านเกษตรกรรม โดยจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นแก่เกษตรกรในพื้นที่ และเกษตรกรรมเคลื่อนที่ โดยออกไปให้บริการความรู้แก่เกษตรกรในชนบท

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กรมอาชีวศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อผลิตกำลังคนในระดับ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และนักเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน

3. ประเภทวิชาเกษตรกรรม (กรมอาชีวศึกษา, 2532, หน้า 41- 55) ผู้เรียนสำเร็จวิชาความรู้พื้นฐานทั่วไปมีความสามารถเฉพาะด้านจากการเลือกเรียนกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่ง คือกลุ่มวิชาพืชผักสามารถจัดการเพาะปลูกผัก ขยายพันธุ์ กลุ่มวิชาพืชไร่-นา สามารถจัดเพาะปลูกพืชไร่ การทำนา การใช้สารเคมี การจัดเก็บเกี่ยว กลุ่มวิชาผลไม้และผลไม้ขึ้นต้น สามารถปลูกพืชสวน การจัดสวนผลไม้ การขยายพันธุ์ผลไม้ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช กลุ่มวิชาพืชสวนประดับ สามารถจัดสวนประดับ ผลิตไม้ตัดดอก ผลิตไม้ประดับ จัดเรือนเพาะชำ กลุ่มวิชาสัตว์ปีก สามารถเลี้ยงไก่ ขำและสัตว์ปีกไข่ ให้อาหาร ปรับปรุงพันธุ์ เลี้ยงนกสวยงาม กลุ่มวิชาสัตว์เล็กสามารถปฏิบัติงานในฟาร์มสุกร สุขาภิบาลโรคสัตว์ ผลิตอาหาร กลุ่มวิชาสัตว์ใหญ่ สามารถเลี้ยงโคนม โคนเนื้อ ผสมเทียม ขำและสัตว์รีดและเก็บรักษานม กลุ่มวิชาช่างเกษตร สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรใน

ฟาร์ม เครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องยนต์การเกษตร ซลปะทานการเกษตร กลุ่มวิชาธุรกิจเกษตร มีความรู้หลักการจัดฟาร์ม หลักการ สหกรณ์ บัญชีฟาร์ม กฎหมาย ธุรกิจเกษตร เศรษฐศาสตร์ เกษตร และกลุ่มวิชาอุตสาหกรรมมีความรู้ในการถนอมอาหาร บรรจุหีบห่อ ผลิตภัณฑ์อาหาร สุขาภิบาล โรงงาน ผลิตภัณฑ์น้ำมันและน้ำมันพืช

4. ประเภทวิชาคหกรรม ประเภทวิชานี้เป็นลักษณะงานทั่วไปด้านคหกรรม ผู้เรียนสำเร็จวิชานี้จะมีความสามารถเฉพาะด้านหนึ่งใน 3 กลุ่มอาชีพคือ กลุ่มอาชีพผ้าและเครื่องแต่งกาย ผู้จบการศึกษาจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผ้าและเครื่องแต่งกาย สามารถสร้าง โครงสร้างหุ่น ออกแบบ เสื้อ วัสดุ สร้างแบบ แยกแบบตัด เทคนิคการตกแต่งและออกแบบตกแต่งผ้า บำรุงรักษาจักร สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์การพิมพ์ผ้าและย้อมสีผ้า ออกแบบลายย้อมและแม่พิมพ์ผ้า ทำผ้าบาติก ปัก ด้วยมือและจักร เขียนลวดลายไม้ กลุ่มอาชีพและโภชนาการ สามารถบริการอาหารเครื่องดื่ม ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร ทำขนมไทย รู้จักวิธีถนอมอาหาร ทำขนมต่างๆ เตรียมอาหารใน โรงแรมได้ จัดครัว แกะสลักผลไม้ กลุ่มอาชีพคหกรรมทั่วไปสามารถออกแบบสร้างตุ๊กตา สิ่งประดิษฐ์และจัดดอกไม้ประดิษฐ์ ของชำร่วย เย็บปักถักร้อยแบบต่างๆ แต่งหน้าทำผม ออกแบบเสริมสวย

5. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ผู้เรียนประเภทวิชาชีพนี้มีความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับวิชาชีพทางช่าง ที่มีผู้จบการศึกษาประเภทวิชานี้จะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานเฉพาะ ด้านตามสาขาวิชาที่เลือกไว้คือ

5.1 สาขาวิชาช่างยนต์ ผู้เรียนสาขาวิชาช่างยนต์ทุกคนจะต้องมีความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องยนต์ อันได้แก่ สามารถบำรุงรักษาเครื่องยนต์ ปรับแต่งเครื่องยนต์ ซ่อมแซมเครื่องยนต์ งานไฟฟ้ารถยนต์ งานเครื่องยนต์เล็ก งานจัดการยานยนต์ และงานระบบส่งกำลัง ทั้งนี้ ต้องมีความสามารถเฉพาะด้านตามกลุ่มวิชาชีพเฉพาะด้านอีกด้วย คือด้านรถยนต์และด้าน เครื่องยนต์

5.2 สาขาวิชาช่างกลโลหะ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้ต้องมีความรู้พื้นฐานทั่วไป สามารถใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ งานอ่านแบบและเขียนแบบเครื่องกล งานปรับ งานกลึง โลหะ งานไส โลหะ งานเจียรไนราบ งานเจียรไนลับเครื่องมือตัดเบื้องต้น งานเชื่อมเหล็กเหนียวด้วย แก๊สไฟฟ้า งานขึ้นรูปโลหะแผ่นเหนียวด้วยกรรมวิธีต่างๆ งานบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือกล เครื่องมือจักรในสาขาเครื่องจักรกล และผู้จบการศึกษายังต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงาน เฉพาะด้านตามกลุ่มอาชีพที่เลือกเรียนกลุ่มหนึ่งใน 6 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพช่างกลโรงงาน สามารถทำชิ้นส่วนเครื่องกล เขียนแบบเครื่องกล ซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมือกลและเครื่องจักรกล กลุ่มอาชีพช่าง ทำเครื่องมือและแม่พิมพ์สามารถทำชิ้นส่วนแม่พิมพ์โลหะ แม่พิมพ์พลาสติก เขียน

แม่พิมพ์ ติดตั้งซ่อมบำรุงแม่พิมพ์ ทำแม่พิมพ์โลหะ พลาสติก ทำจิ๊กซอร์ และเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มอาชีพเขียนแบบเครื่องกล สามารถเขียนแบบเครื่องกล เขียนแบบไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เขียนแบบนิวแมติกไฮดรอลิกส์ เขียนแบบ โครงสร้างวัดและตรวจอุปกรณ์ซ่อมบำรุงสุขภัณฑ์ กลุ่มอาชีพช่างประกอบผลิตภัณฑ์สามารถทำอุปกรณ์จับยึดอย่างง่ายในการผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ เขียนแบบแผ่นคลี่ชิ้นงานผลิตภัณฑ์โลหะแผ่น งานการผลิต กลุ่มอาชีพช่างเชื่อมโลหะ สามารถซ่อมสร้าง เครื่องกล โครงวิธีเชื่อมด้วยแก๊สไฟฟ้า ตัดโลหะด้วยแก๊ส เชื่อมโครงสร้างเหล็ก เชื่อมโลหะพิเศษ เชื่อมท่อทั้งด้วยแก๊สไฟฟ้า รวมทั้งทดสอบทำแนวเชื่อมแบบลาย

5.3 สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยเน้นหนักด้านใดด้านหนึ่ง คือ กลุ่มวิชาชีพช่างไฟฟ้าสามารถติดตั้งไฟฟ้าในอาคาร นอกอาคาร ในโรงงานอุตสาหกรรม งานเครื่องกลไฟฟ้า ได้แก่ หม้อแปลงไฟฟ้า เครื่องกลไฟฟ้ากระแสตรงกระแสสลับ มอเตอร์ไฟฟ้า งานควบคุมเครื่องกลไฟฟ้า งานเครื่องเขียนและปรับอากาศ กลุ่มวิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์สามารถปฏิบัติงานอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรม งานระบบดิจิทัลและคอมพิวเตอร์งานระบบสื่อสาร โทรคมนาคม งานระบบเสียงและระบบภาพ

5.4 สาขาวิชาช่าง ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานก่อสร้างแยกตามกลุ่มอาชีพคือ กลุ่มวิชาชีพช่างก่อสร้าง สามารถก่อสร้างอาคารไม้ เขียนแบบก่อสร้าง งานปูน งานท่อและสุขภัณฑ์ งานช่างสี กลุ่มวิชาชีพเทคนิค สถาปัตยกรรม สามารถเขียนแบบ ทำหุ่นจำลอง งานผลิตภัณฑ์ งานออกแบบตกแต่ง งานภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ งานตกแต่งสวน บำรุงสวน กลุ่มวิชาชีพช่างคะกษณ์ สามารถทำงานไม้ เครื่องเรือนงานนูนงานกลึงและแกะไม้ งานหวาย กลุ่มวิชาชีพช่างสำรวจ สามารถเขียนแบบสำรวจ เขียนแบบแผนที่

5.5 สาขาช่างต่อเรือไม้-เหล็ก ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้พื้นฐานด้านการต่อเรือและ โครงสร้างเรือแยกตามกลุ่มวิชาชีพคือ กลุ่มวิชาชีพงานต่อเรือไม้ สามารถต่อเรือ ตกแต่งภายในเรือ กลุ่มวิชาชีพต่อเรือไฟเบอร์กลาส สามารถต่อเรือไฟเบอร์กลาส สร้างแบบหล่อไฟเบอร์กลาส และกลุ่มวิชางานต่อเรือโลหะ สามารถเชื่อมไฟฟ้า เชื่อมโลหะ งานปะกอบตัวเรือโลหะ

5.6 สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรมสิ่งทอ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถในกลุ่มวิชาชีพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มวิชาชีพเคมีอุตสาหกรรม สามารถปฏิบัติงานเคมีสิ่งทอด้านการย้อมสี การพิมพ์สิ่งทอ กลุ่มวิชาชีพอุตสาหกรรมงานทอ สามารถปฏิบัติงานสิ่งทอผ้าพื้นเมือง การทอเครื่องจักร การทอผ้าดัก การปั่นด้าย งานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป งานออกแบบแฟชั่น การบำรุงรักษาเครื่องจักรเย็บผ้า การทำเสื้อผ้าอุตสาหกรรม

5.7 สาขาวิชาช่างพิมพ์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถในงานกลุ่มเตรียมการพิมพ์ ได้แก่ งานเรียงพิมพ์ การทำเลย์เอาต์ การทำเพลท งานทำบล็อกรวม กลุ่มงานเทคนิคพิมพ์ ได้แก่ งานพิมพ์เลตเตอร์เพรส การพิมพ์ออฟเซต และงานกลุ่มทำเล่ม

5.8 สาขาวิชาแว่นตาและเลนส์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้ต้องสามารถปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำวัสดุแว่นตาและเลนส์ เช่น การซ่อมและการคัดกรองแว่นตา งานเชื่อมและประกอบแว่นตา การปรับและตรวจสอบคุณภาพแว่นตา

6. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประเภทวิชานี้แบ่ง ผู้จบการศึกษาออกเป็นสาขาพาณิชยกรรมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์

6.1 สาขาวิชาพาณิชยกรรมผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำบัญชีธุรกิจการค้า งานพิมพ์ดีดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จดหมายธุรกิจ งานขายปลีก งานถ่ายเอกสาร สำเนาเอกสาร การใช้เครื่องติดต่อกายใน การบำรุงรักษาเครื่องมือพื้นฐาน และงานภาษีเงินได้ และต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านกลุ่มอาชีพคือ กลุ่มวิชาการบัญชีต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัทการบัญชีอุตสาหกรรม กิจการร่วมค้า บัญชีระบบใบสำคัญ ภาษีเงินได้นิติบุคคล กลุ่มวิชาการขายสามารถจำหน่ายสินค้าปลีกและส่ง การจัดส่งสินค้าโฆษณา ประชาสัมพันธ์ธุรกิจ เก็บข้อมูลของการตลาด ควบคุมสินค้าบรรจุหีบห่อ การขายประกันชีวิต งานแนะนำสินค้า กลุ่มวิชาการเลขานุการ ส่วนตัว งานธุรการ งานพิมพ์ งานถอดข้อความจากเครื่องบันทึก งานชวเลขไทย งานพิมพ์ดีดภาษาไทยภาษาอังกฤษขั้นประยุกต์ งานต้อนรับ งานประชาสัมพันธ์ กลุ่มวิชาการบริหารธุรกิจโรงแรมสามารถบริการในโรงแรม ประกอบอาหารในโรงแรม อุปกรณ์การครัวโรงแรม งานส่วนหน้าโรงแรม กลุ่มบริหารธุรกิจสถานพยาบาลสามารถบริการทั่วไปในสถานพยาบาล การปฐมพยาบาล การจัดเวชระเบียน

6.2 สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้สามารถเป็นมัคคุเทศก์งาน โรงแรม งานในสำนักงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพราะผู้เรียนสาขาวิชานี้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย วรรณคดีไทย นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว การป้องกันอุบัติเหตุภายใน การท่องเที่ยว การประกอบอาหาร และการบริการนักท่องเที่ยว

6.3 สาขาวิชาธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ ผู้เรียนสำเร็จสาขาวิชานี้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานด้านหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์คือ จัดทำสิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์ จัดจำหน่ายสิ่งพิมพ์ ปฏิบัติการด้านข่าวสาร และงานในสำนักงานสิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์

จากการศึกษาสรุปได้ว่าการอาชีวศึกษามีความหมายแตกต่างกันตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา การจัดอาชีวศึกษาขึ้นอยู่กับปรัชญา หลักการและทฤษฎีเป็นพื้นฐาน จุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษาแตกต่างกันไปแต่ละระดับของการศึกษา องค์ประกอบของการ

อาชีวศึกษามีทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรอง วิธีการฝึกอาชีพสามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ การแบ่งวิธีการฝึกแบบระบบ การแบ่งวิธีการฝึกอาชีพตามสถาบัน และการแบ่งวิธีการฝึกอาชีพนอกระบบโรงเรียน ประเภทของการอาชีวศึกษามี 5 ประเภท คือ ประเภทวิชา ช่าง อุตสาหกรรม ศิลปกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม และเกษตรกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเรียนต่อ

ความหมายของการตัดสินใจ

โยธิน ศันสุทธ (2530) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจว่า การตัดสินใจ คือการตกลงว่าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่กระทำการใดสิ่งหนึ่งหรือยอมรับทัศนคติหนึ่งทัศนคติใด

การตัดสินใจอาจแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การตัดสินใจรายบุคคลและการตัดสินใจกลุ่ม การตัดสินใจรายบุคคลเป็นการตัดสินใจโดยบุคคลเดียว บุคคลอาจขอคำแนะนำจากบุคคลอื่น แต่การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจขึ้นอยู่กับเขาแต่เพียงผู้เดียว ส่วนการตัดสินใจกลุ่มมีหลายคนที่มีส่วนในการกระทำ การตัดสินใจอาจทำได้ง่ายหรือยากขึ้น ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ปรัชญาชีวิตของบุคคล และการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้อื่น บุคคลจะเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยวิธีต่างๆ วิธีที่บุคคลเลือกจะสะท้อนถึงข้อสมมติบางประการของเขา ซึ่งลักษณะการ (traits) ของบุคลิภาพบางประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมีดังนี้

1. ทัศนคติต่อความล้มเหลวและความสำเร็จ การกลัวต่อความล้มเหลวสามารถทำให้กระบวนการตัดสินใจหยุดชะงัก เมื่อไม่มีการตัดสินใจก็ไม่อาจตัดสินใจว่าการตัดสินใจนั้นๆดีหรือไม่ การไม่กล้าตัดสินใจทำให้บุคคลเสียโอกาสที่จะเรียน ไม่ว่าจะจากความล้มเหลวหรือความสำเร็จของการตัดสินใจนั้นทำให้ขาดประสบการณ์ที่จะได้รับความล้มเหลวหรือความสำเร็จ

2. การลำเอียงส่วนบุคคล ระบบของเหตุผลอยู่ภายใต้อิทธิพลของนิสัย ความลำเอียง ความต้องการและอารมณ์ ธรรมชาติทั้งหลายอยู่บนฐานของความรู้สึกและความผูกพันส่วนบุคคล บางครั้งความรู้สึกเหมาะสมต่อสถานการณ์ แต่บางครั้งก็ไม่เหมาะสมต่อการตัดสินใจ การรู้ความลำเอียงส่วนบุคคลของตนจะช่วยทำได้มาก บางครั้งการตัดสินใจได้ดีเราต้องเสียสละความลำเอียงส่วนบุคคลของเรา

3. การแสวงหาคำแนะนำ การตระหนักว่าท่านเองแต่ผู้เดียวเป็นผู้ทำการตัดสินใจ ไม่ควรก่อให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับการขอความคิดเห็นจากผู้อื่นในเรื่องการตัดสินใจ การฟังผู้อื่นอย่างเปิดใจเป็นการเสียมากกว่าเพราะเขาได้ตัดตนเองจากการป้อนกลับ (Feedback) อย่างไรก็ตามถ้าแสวงหาคำแนะนำของผู้อื่นมากไปหรือบ่นไป ไม่ใช่แต่เพียงเขาไม่ตัดสินใจด้วยตนเอง แต่เขายังลดความเชื่อมั่นและความสามารถของเขาเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การตัดสินใจสามารถแยกเป็น 2 ประเภท คือ การตัดสินใจรายบุคคล และการตัดสินใจรายกลุ่ม โดยการตัดสินใจรายบุคคล อาจก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดได้มากกว่าการตัดสินใจรายกลุ่ม เพราะการความลำเอียงทางอารมณ์และความผูกพันส่วนตัวย่อมเข้ามามีผลต่อการตัดสินใจทั้งสิ้น

ขั้นตอนในการตัดสินใจ

ขั้นตอนในการตัดสินใจ (Steps in Decision Making) อาจแบ่งแยกเป็น 4 ขั้นตอนได้ดังนี้

1. การนิยามและวิเคราะห์ปัญหา ในการตัดสินใจขั้นแรกทีเดียวเราต้องรู้จักและเข้าใจปัญหาอย่างท่องแท้และพยายามให้นิยามกับปัญหานั้นๆ เมื่อนิยามปัญหาแล้ว ขั้นต่อไปก็วิเคราะห์ปัญหา นั่นคือการพิจารณาและศึกษาตัวแปรต่างๆ และความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านั้นตามค่านิยามของปัญหาอย่างละเอียด อาจจะต้องแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจปัญหาคืบขึ้น
2. การพัฒนาและประเมินคำตอบให้เลือกหลายๆคำตอบ บุคคลที่จะทำการตัดสินใจจะต้องฝึกตัวเองให้เป็นผู้สามารถมองปัญหาต่างๆ ในหลายแง่มุมได้มากที่สุด เพื่อที่จะสามารถพัฒนาคำตอบให้เลือกได้หลายๆคำตอบ
3. การเลือกและการใช้คำตอบหนึ่ง เมื่อได้พัฒนาและประเมินคำตอบต่อปัญหาได้หลายๆคำตอบแล้ว ขั้นต่อไปก็คือเลือกคำตอบที่ดีที่สุดในใจ และใช้คำตอบนั้น การพิจารณาคำตอบที่ดีที่สุดในใจต้องคำนึงถึงเวลา พลังงานและการเงิน การเลือกของการตัดสินใจประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆหลายองค์ประกอบรวมกัน เช่น ประสบการณ์ การรู้โดยความรู้สึก (Intuition) คำแนะนำ การทดลอง และการพยากรณ์ด้วยคอมพิวเตอร์
4. การประเมินค่าอีกและคัดแปลงคำตอบที่ใช้ แม้ว่าคำตอบจะดูเหมือนว่าดีที่สุดแล้ว กระนั้นก็ตามเมื่อนำไปใช้อาจจะพบข้อบกพร่องต่างๆ ที่ไม่ได้คิดถึงมาก่อนได้ นักตัดสินใจที่ดีจะต้องพร้อมที่จะรับข่าวสารใหม่เพิ่มเติมเสมอ และปรับเปลี่ยนของตนให้สอดคล้องกับความต้องการใหม่ที่เกิดขึ้น

วีระพล สุวรรณนันต์ (2534, หน้า 1-8) ได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจว่าประกอบด้วย

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
2. การกำหนดทางเลือก
3. ข้อจำกัด
4. การวิเคราะห์ หมายถึง การนำเอาทางเลือกและข้อจำกัดมาวิเคราะห์
5. การตัดสินใจโดยวัตถุประสงค์ เป็นขั้นสุดท้ายของการตัดสินใจ คือการนำผลของการตัดสินใจที่ได้จากการวิเคราะห์ทางเลือกที่สอดคล้องกับปัญหาที่ใช้ในการตัดสินใจ

วุฒิชัย จ้านง (2525, หน้า 4) ได้ระบุขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจไว้ ดังนี้

1. การประเมินค่าข่าวสาร (Evaluation of Information)

ในบรรดาข่าวสารที่เสาะแสวงหามาแล้วเราก็ต้องยอมรับความจริงประการหนึ่งว่า มิได้หมายความว่าข่าวสารทุกชนิดที่หามาได้นั้นเกี่ยวข้องกับตัวปัญหาและมีคุณค่ากับตัวปัญหานั้นอย่างแท้จริงเสมอไป ทั้งๆที่ทำการเสาะแสวงหาก็กได้ตั้งใจเช่นกัน เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินค่าดูว่าข่าวสารที่ได้มานั้นถูกต้อง เหมาะสมเพียงพอกับเวลาและสามารถนำไปวิเคราะห์กับปัญหาได้หรือไม่ ซึ่งจะมีการเสาะหาข่าวสารเพิ่มเติมหลังจากการประเมินค่าข่าวสารแล้วว่าไม่เพียงพอหรือไม่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร หรือจำเป็นต้องตัดข่าวสารบางอย่างออกไป ถ้าเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่จะทำการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจนั้น

2. การกำหนดทางเลือก (Listing of Alternatives)

ในขั้นนี้เองโดยทั่ว ๆ ไปมักจะเห็นว่าเป็นขั้นสำคัญมากของการตัดสินใจคือ การกำหนดทางเลือกที่สุดเท่าที่มากได้ แต่เราได้กล่าวแล้วว่า ในกระบวนการตัดสินใจตามขั้นตอนนี้ การกำหนดทางเลือกหรือเลือกทางใดนั้นเป็นการที่จะพยายามครอบคลุมวิธีทางที่จะแก้ปัญหาได้หลายๆวิธี จริงอยู่ถ้าเรามีข่าวสารสมบูรณ์สำหรับปัญหาแต่ละเรื่องอาจจะกำหนดทางเลือกได้เหมาะสมและครอบคลุมอย่างแท้จริงได้ แต่ก็จะต้องยอมรับความจริงว่าในบรรดาทางเลือกที่กำหนดมานั้นจะยังไม่สมบูรณ์ เพราะเหตุว่าข่าวสารที่ได้ออกมานั้นไม่สมบูรณ์นั่นเอง ในการกำหนดแนวทางเลือกในหลายๆทางนั้นทางเลือกทุกทางอาจจะช่วยเราแก้ปัญหาได้ แต่อาจมีความสำคัญหรือความจำเป็น ตลอดจนเหมาะสมในหลายๆระดับด้วยกัน เพราะฉะนั้นความจำเป็นอย่างหนึ่งก็คือ การกำหนดทางเลือกที่สำคัญของการแก้ปัญหาเพื่อที่จะสรุปที่จะเลือกในขั้นตอนต่อไป

3. การเลือกทางเลือก (Selection of Alternatives)

เมื่อได้กำหนดทางเลือกต่าง ๆ ออกมาแล้วพร้อมทั้งกำหนดลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการแก้ปัญหา ขั้นตอนต่อไปคือ การเลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติการต่อไปและขั้นตอนนี้เองที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าการตัดสินใจอย่างแท้จริง ความจริงแล้วขั้นนี้ก็เพียงอีกขั้นหนึ่งที่อยู่ในขั้นตอนการตัดสินใจ ซึ่งไม่สามารถกล่าวได้ว่าสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจ เพราะเหตุว่าจำเป็นต้องมีอีกขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยที่จะสร้างความสมบูรณ์ให้กับการตัดสินใจตามขั้นตอนนี้ได้

4. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Implementation of Decision)

เมื่อทางเลือกได้ถูกเลือกขึ้นมาแล้ว ก็เป็นการปฏิบัติเป็นผลของการตัดสินใจหรือทางเลือกนั้น เราจะทราบได้ว่าการตัดสินใจนั้นถูกต้องเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจนั้น หมายถึงว่าที่จะสามารถแก้ปัญหาที่ได้แยกแยะออกมาได้ตามขั้นตอนแรกหรือไม่ ซึ่งในหลายกรณีมีการสอดแทรกขั้นตอนออกมาว่าเมื่อเริ่มปฏิบัติการตามผลของการตัดสินใจนั้น

แล้วจะมีวิธีการประเมินของการตัดสินใจได้อย่างไรในการที่จะตรวจสอบดูว่า ผลของการตัดสินใจที่ได้ถูกปฏิบัติว่าเหมาะสมกับการแก้ปัญหาที่ต้องการจะแก้หรือไม่

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2520 ; อ้างถึงใน ฉันทจิรา แสงสว่าง, 2533 หน้า 8-10) ได้สรุปกระบวนการตัดสินใจไว้ดังนี้

1. การรับรู้ปัญหาพิจารณาว่า ปัญหาคืออะไร มีสาเหตุมาจากอะไร
2. วิเคราะห์ปัญหาโดยศึกษาผลกระทบที่อาจจะเกิดปัญหานั้น รวมทั้งรวบรวมข้อมูลที่ต้องการสำหรับตัดสินใจ
3. ค้นหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ภูมิหลังของผู้ตัดสินใจ ให้เพียงพอสำหรับทางเลือก
4. ประเมินทางเลือก โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือก นำเอาผลดีมาเปรียบเทียบกับทางเลือกที่เกิดผลเสียน้อยที่สุด
5. ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหลังจากเลือกทางเลือกในข้อ 4 เรียบร้อยแล้ว
6. ลงมือปฏิบัติและประเมินผลการตัดสินใจ กล่าวคือ เมื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกแล้ว ขั้นตอนก็คือลงมือปฏิบัติเพื่อจะได้สู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นจึงทำการประเมินผลว่าการตัดสินใจของคนนั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

ไซมอน (Simon 1977, p. 24) กล่าวว่า การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับกิจกรรม 3 ประเภทคือ

1. กิจกรรมทางปัญญา (Intelligence Activity) ได้แก่การศึกษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบ่งบอกถึงความจำเป็นที่ต้องตัดสินใจ
2. กิจกรรมการออกแบบทางเลือก (Choice Activity) เป็นกระบวนการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกทั้งหมดที่นำมาพิจารณา
3. กิจกรรมการเลือกทางเลือก (Choice Activity) เป็นกระบวนการการเลือกทางเลือกที่ดีจากทางเลือกทั้งหมดที่นำมาพิจารณา

ทฤษฎีการตัดสินใจตามแนวคิดของนักพฤติกรรมนิยม (พรณี เกษกมล, 2532, หน้า 62) ได้นำเสนอยุทธวิธีการตัดสินใจสรุปได้ ดังนี้

1. กำหนดปัญหาและเป้าหมายของผู้รับคำปรึกษา
2. ตกลงที่จะบรรลุเป้าหมายของการให้คำปรึกษาร่วมกัน
3. รวบรวมวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ
4. รวบรวมข้อมูลสำหรับทางเลือก
5. ตรวจสอบผลที่จะเกิดจากทางเลือก
6. คำนึงกับเป้าหมายตัวเลือกและผลที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีกครั้ง

7. ทำการตัดสินใจเพื่อนำไปใช้กับปัญหาใหม่

8. สรุปกระบวนการตัดสินใจเพื่อนำไปใช้กับปัญหาใหม่

ปัญหาการตัดสินใจเลือกมีมากมาย โดยมากเป็นเรื่องของอาชีพ เช่น จะเลือกเรียนวิชาอะไร จะเรียนต่อหรือลาออก จะเรียนที่ไหน จะเปลี่ยนวิชาเลือกดีไหม การเลือกอาชีพนำไปสู่การตัดสินใจ เช่น จะทำงานในบ้านหรือนอกบ้าน จะแต่งงานดีหรือไม่ แต่งกับใคร การแก้ปัญหาต้องหาเป้าหมายให้พบว่าต้องการอะไร ถามตัวเองให้แน่ใจ พิจารณาความสำคัญของการตัดสินใจและความถี่ที่ผู้รับคำปรึกษาพูดถึง พิจารณาอย่างสนใจว่าเกิดขึ้นน่าพึงพอใจหรือไม่ ก่อนตัดสินใจต้องแน่ใจก่อนว่าจะเกิดผลดี ควรใช้ระบบค่านิยมเข้าช่วย เป้าหมายของการให้คำปรึกษาที่เพิ่มโอกาสความน่าจะเป็นของผลที่เป็นที่น่าพอใจให้มากที่สุด

ผู้ที่ทำการตัดสินใจได้ดีที่สุดต้องมีความสามารถในการค้นหาข้อมูลต่างๆ มาใช้ได้ดังนี้

1. มีตัวเลือกที่จะกระทำได้มากมาย
2. สืบรวจเป้าหมายให้ได้มากที่สุดและเป้าหมายที่เป็นค่านิยมของเรามากที่สุด
3. ให้น้ำหนัก ตีราคาความเสี่ยงของผลที่เกิดขึ้นอย่างระมัดระวังทั้งผลที่เกิดขึ้นทางบวกและลบเราต้องค้นหาทุกตัวเลือก
4. ค้นหาข้อมูลใหม่เกี่ยวกับการประเมินตัวเลือก
5. รับข้อมูลที่ถูกต้องที่ผ่านการพิจารณาแล้วว่าดีมาเป็นของตัวเอง แม้ว่าในระยะแรกของเขาอาจไม่ชอบสิ่งนั้น แต่เมื่อคิดว่ามีประโยชน์ก็ควรคิดว่าเป็นความคิดของตน
6. ตรวจสอบซ้ำอีกครั้งถึงผลของตัวเลือกทั้งทางบวกและลบ และตัวเลือกที่ไม่ยอมรับก่อนการตัดสินใจ
7. ศึกษารายละเอียดก่อนการตัดสินใจ มีการวางแผนเป็นพิเศษเพื่อรู้ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าขั้นตอนในการตัดสินใจ ประกอบด้วย การนิยามและการวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาและการประเมินคำตอบ การเลือกใช้คำตอบใดคำตอบหนึ่ง การประเมินค่าและคัดแปลงคำตอบที่ใช้ เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจต่อไป

ทฤษฎีการตัดสินใจของเจอร์เล็ท (Gerlett)

เจอร์เล็ท (Gerlett, 1983 อ้างถึงในทิพย์มาศ ทองมณี, 2530, หน้า 11) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการตัดสินใจว่า เป็นทฤษฎีที่แสดงถึงวงจรกระบวนการตัดสินใจ บุคคลนั้นก็ประสงค์จะได้รับข้อเสนอแนะ โดยเขาจะรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจของเขา ต่อจากนั้นบุคคลที่จะพิจารณาข้อมูลที่ได้รับและนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเลือกพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือกสำหรับการทำนายผลอาจจะเกิดขึ้นกับความสำเร็จของประสบการณ์ในอดีตและระดับความปรารถนาของบุคคลนั้น ซึ่งการทำนายผลมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นน้ำหนักการคาดคะเนอย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

สำหรับขั้นตอนต่อไปเป็นระบบค่านิยม ในขั้นนี้บุคคลจะพิจารณาถึงผลที่พึงปรารถนา เขาจะเปรียบเทียบกับผลที่ได้รับจากระดับค่านิยม เช่น ถ้าเขาเลือกวิชาชีพนี้อาจต้องการเงินมากหรือคาดได้ว่าเขาต้องการเรียนจบสาขานี้ได้ละจะมีโอกาสศึกษาต่อ เขาจะต้องตั้งคำถามว่าค่านิยมสูงสุดของเขานั้นคืออะไร ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจเลือกของเขาเหมาะสมยิ่งขึ้น

ส่วนขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผลและเลือกตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นผลจากการตัดสินใจครั้งนี้ โดยผลที่ได้รับเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของข้อมูล หรือตัดสินใจที่จะสำรวจต่อไปโดยการวางแผนสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่เพื่อการตัดสินใจครั้งต่อไป

วงจรกระบวนการตัดสินใจของเจอร์เล็ท (Gerlett) ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้คือ

1. จุดมุ่งหมาย บุคคลต้องตัดสินใจเมื่อมีทางเลือกมากกว่า 2 ทาง
2. ข้อเสนอแนะ บุคคลต้องค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกนั้นๆ
3. ความเป็นไปได้ โดยจะต้องค้นหาความเป็นไปได้ทั้งหมดของกิจกรรม
4. ความเป็นไปได้ของผลที่ได้รับ โดยจะต้องตรวจสอบลำดับความเป็นไปได้ในแต่ละทางเลือก
 5. ความน่าจะเป็นของผลที่จะได้รับ โดยการทำนายความน่าจะเป็นในแต่ละลำดับ
 6. ค่านิยม โดยประเมินความต้องการของบุคคลในแต่ละระดับ
 7. การประเมิน โดยการประเมินความเหมาะสมและเลือกตัดสินใจ
 8. การตัดสินใจ มีการตัดสินใจซึ่งอาจเป็น
 - 8.1 การตัดสินใจขั้นสุด
 - 8.2 การค้นหาข้อมูลสารสนเทศ

ทฤษฎีการตัดสินใจของคาร์คัฟฟ์

คาร์คัฟฟ์ (Carkhuff, 1980 อ้างถึงใน พรธรรม เกษมกล, 2532, หน้า 60-61) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจว่า ประกอบไปด้วย

1. กำหนดปัญหา ผู้ให้คำปรึกษาสำรวจปัญหาและพยายามเข้าใจปัญหาในลักษณะผู้ให้ คำปรึกษาคิด คาร์คัฟฟ์เชื่อว่าการบรรลุเป้าหมายในการให้คำปรึกษาคือ ต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน กับผู้รับคำปรึกษา

2. แยกย่อยปัญหา รวบรวมการกระทำและค่านิยมต่างๆ และแปรค่านิยมเป็นความ ต้องการว่าหมายความว่าอย่างไร

3. พิจารณาการกระทำตรวจสอบค่านิยมและเลือกตัวเลือกว่า ตัวเลือกใดให้ความพอใจ สูงสุด ผู้ให้คำปรึกษาอาจช่วยบอกค่านิยมและการกระทำในสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาไม่รู้

4. ช่วยตัดสินใจเลือกการกระทำและการเลือกด้วยการใช้ตารางการตัดสินใจ มีการใช้ เครื่องหมายทางพีชคณิต คูณน้ำหนักค่านิยมกับตัวเลือกแต่ละตัว รวมผลแต่ละตัวเลือกตัวที่ได้ คะแนนมากที่สุดคือตัวที่ควรเลือก

แนวความคิดของคาร์คัฟฟ์ แสดงถึงการตัดสินใจ 4 ขั้นตอนคือ กำหนดปัญหา แยกย่อย ปัญหา พิจารณาการกระทำและการตัดสินใจ รูปแบบนี้ช่วยให้สามารถตัดสินใจ ได้ดีขึ้นช่วย พิจารณาตัวเลือกปัญหา รู้แนวทางเลือกอย่างมีเหตุผล

ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

รีดเคอร์ (Reeder, 1971, pp. 1-7) ได้อธิบายการกระทำทางสังคมว่าประกอบไปด้วยกลุ่ม ปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เหตุผลในการกระทำของมนุษย์ที่รีดเคอร์ (Reeder) กล่าวไว้คือ ปัจจัยดังต่อไปนี้ให้เกิดการกระทำ เช่น

1. เป้าประสงค์
2. ความเชื่อที่สืบทอดกันมา
3. ค่านิยมร่วม
4. นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัจจัยหลักให้เกิดการกระทำ เช่น

1. โอกาส
2. ความสามารถ
3. การสนับสนุน

รีดเดอร์ (Reeder) ได้ให้คำอธิบายถึงปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคม ดังนี้

1. บุคคลหรือองค์การจะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งผู้ตัดสินใจเอง ได้คิดว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ
 2. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจและเหตุผลบางประการอาจต่อต้านการตัดสินใจ
 3. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจได้ให้น้ำหนักที่แตกต่างกันในการคัดเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
 4. อาจมีเหตุผลสองหรือสามประการ หรืออาจไม่มีเลยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำ
 5. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้
 6. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจเลือกทางใดทางหนึ่งซึ่งแตกต่างออกไปในแต่ละบุคคล
 7. เหตุผลที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางที่เขาเลือกแล้ว
- จากแนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม ที่อธิบายการกระทำของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่นักเรียน นักศึกษาตัดสินใจ ก็นับเป็นการกระทำทางสังคมอย่างหนึ่งเพราะเป็นตัวส่งเสริมให้สังคมมีคนที่มีความรู้ มีการศึกษาเพิ่มขึ้น นักเรียนนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจก็จะมีปัจจัยที่สนับสนุนในการตัดสินใจตามที่ได้กล่าวข้างต้น ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หรือหลายปัจจัย

แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียนต่อ

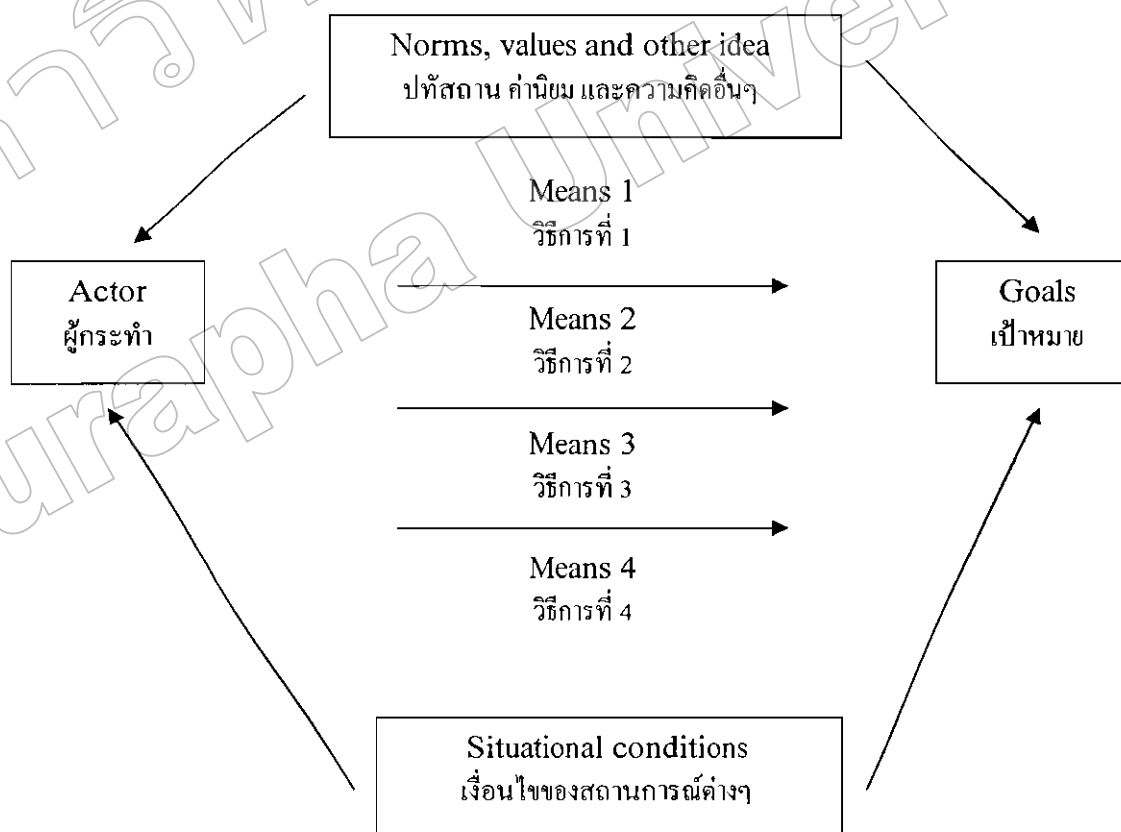
ทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการอธิบายพฤติกรรมการเรียนต่อ ได้แก่ ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ทฤษฎีทางจิตวิทยา และทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (social action theory) ทฤษฎีการกระทำทางสังคมของ พาร์สัน (Talcott Parsons) พาร์สันจัดกรอบความคิดที่เรียกว่า analytical realism เป็นแนวในการสร้างทฤษฎีสังคมวิทยา เขาได้ใช้กรอบนี้ในการสร้างทฤษฎี โครงสร้างของการกระทำทางสังคม (the structure of social action) นอกจากนั้นในกรอบความคิดนี้ยังประกอบด้วยฐานคติเกี่ยวกับลักษณะของความเป็นจริงทางสังคมในเชิงอาสานิยม (voluntaristic theory of action) เป็นศูนย์กลางของสังคมและฐานคติจากอรรถประโยชน์นิยม ปฏิฐานนิยม และจิตนิยม (functional theory of social organization) ดังนั้น การกระทำโดยเสรีหรือเชิงอาสา (voluntaristic) จึงประกอบด้วยธาตุมูล

ดังนี้ (Turner, 1978, pp. 39-68; Martindale, 1981, pp. 411-414 ; สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 34-37)

- 1.1 ผู้กระทำ หมายถึง บั๊จเจกชน
- 1.2 เป้าหมายเป็นสิ่งที่ผู้กระทำมุ่งประสงค์
- 1.3 วิธีต่างๆ ที่ผู้กระทำจะเลือกใช้เพื่อบรรลุเป้าหมาย
- 1.4 สถานการณ์ อันเป็นฉากซึ่งผู้กระทำจะต้องนำเข้ามาพิจารณาในการที่จะเลือกวิธีหนึ่งวิธีใดในการบรรลุเป้าหมาย
- 1.5 ตัวกำเซิงบรรทัดฐาน อันได้แก่ ค่านิยมบรรทัดฐานทางสังคมและความคิดต่างๆ ซึ่งผู้กระทำจะต้องนำมาพิจารณาประกอบในการเลือกวิธีการบรรลุเป้าหมาย
- 1.6 การตัดสินใจโดยเสรี ภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับหรือบรรทัดฐานและสถานการณ์

องค์ประกอบของทฤษฎีการกระทำทางสังคมนี้สามารถเสนอเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบทางทฤษฎีการกระทำทางสังคม (สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 37)

การวิจัยครั้งนี้เป็นองค์ประกอบทางทฤษฎีการกระทำทางสังคม (สัญญา สัญญา วิวัฒน์, 2540, หน้า 37) ซึ่งสรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่า การแสดงพฤติกรรมใดๆของบุคคล ย่อมมีเป้าหมายหรือความตั้งใจกำหนดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลจะแสวงหาวิธีการที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้หลายวิธี โดยการใคร่ครวญวิธีที่ดีที่สุดในการเลือกวิธีการให้บรรลุเป้าหมาย วิธีใดนั้นจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในของบุคคลปัจจัยภายนอกเป็นขอบเขตจำกัดในการเลือกวิธีการไปสู่จุดหมาย คือ ข้อจำกัดภายใต้ปทัสถานของสังคม ค่านิยม และความคิดอื่นๆ ข้อจำกัดตามเงื่อนไขของสถานการณ์ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนและครอบครัว อาชีพ บิดามารดา ค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล คือ เป้าหมายหรือความตั้งใจของบุคคล จึงกำหนดตัวแปรได้ดังนี้ เยาวชนที่เรียนต่อและไม่เรียนต่อ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและค่านิยมทางการศึกษา

2. ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (Reference Group Theory) ทฤษฎีเรื่องกลุ่มอ้างอิงมีผู้ศึกษามากมาย ทำให้มีค่านิยมหลากหลาย อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มอ้างอิงได้รับความคิดจากซันเนอร์ (Sunner, n.d. cited in Clark, 1972, p.9) สามารถแบ่งกลุ่มอ้างอิงได้เป็น 3 ค่านิยม

2.1 กลุ่มอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ (Comparative reference group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบหรือประเมินลักษณะบางประการของบุคคล เช่น ประเมินอัตรา ประเมินพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซิงเกอร์ (Singer, 1968) ซึ่งกล่าวถึงเงื่อนไขของการเลือกกลุ่มอ้างอิงของบุคคลนั้น บุคคลจะมีแนวโน้มจะเลือกกลุ่มมาเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบด้วยเงื่อนไขความใกล้ชิดในแง่ภูมิแดนหนึ่ง อาทิในเชิงสังคม เช่น เป็นคนมีสถานภาพเดียวกันหรือในเชิง โครงสร้างมีความใกล้ชิดในแง่เชิงกายภาพ เช่น บ้านอยู่ใกล้กัน บุคคลจะเลือกสรรกลุ่มอ้างอิงมาทำหน้าที่เปรียบเทียบโดยคาดหวังผลจากการเปรียบเทียบในกรณีที่ผลออกมาเป็นบวกก็อาจส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในลักษณะส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มในทางตรงกันข้ามถ้าผลออกมาในเชิงลบบุคคลอาจไม่พึงพอใจ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ (Singer, 1968, pp.69-79) สำหรับไฮแมน (Hyman, 1966) ซึ่งเป็นผู้ไข่มโนทัศน์คำว่ากลุ่มอ้างอิงเป็นคนแรกได้ศึกษาถึงวิธีที่บุคคลประเมินสถานภาพทางสังคมของเขาว่าใช้ องค์ประกอบใด องค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่ง ทั้งนี้เพราะไม่สามารถคาดเดาได้โดยตรงแต่ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นใช้กลุ่มสังคมใดเป็นกรอบของการอ้างอิงในการตัดสินใจของเขา ดังนั้นกลุ่มอ้างอิงในทัศนะของไฮแมนจึงเป็นพื้นฐานของการเปรียบเทียบทางสังคมและการประเมินตัวเอง (Hyman, 1966 cited in Williams, 1970, p.545) ส่วนในทัศนะของว็อล์ฟและฮาลเลอร์ (Woffel & Haller, 1971, p. 74) ซึ่งศึกษาในเรื่องบุคคลสำคัญ (Significant Others) ได้อธิบายว่าอิทธิพลของบุคคลสำคัญ

สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบ (Model) เช่น เด็กจะใช้กลุ่มเพื่อนเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของตน เด็กจะมีพฤติกรรมสอดคล้องกับกลุ่มเพื่อน ลักษณะที่สองเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านความคิด ความเชื่อ (Definer) เช่น บิดามารดาจะถ่ายทอดความคิดความเชื่อต่างๆ เข้าสู่เด็ก เด็กจะรับความคิดความเชื่อเหล่านี้มาเป็นของตัวเอง และมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อนี้

2.2 กลุ่มอ้างอิงเชิงสถานภาพ (Status Reference Group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลค้นหาหรือต้องการยอมรับ อาจต้องการการยอมรับจากกลุ่มซึ่งเขาไม่ได้เป็นสมาชิก หรืออาจต้องการตำแหน่งที่สูงกว่าในกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ กลุ่มอ้างอิงเชิงสถานภาพนี้แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ ในด้านความต้องการการยอมรับจากกลุ่มที่ตนเองไปเปรียบเทียบกับ

2.3 กลุ่มอ้างอิงเชิงบรรทัดฐาน (Normative Reference Group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลได้ใช้บรรทัดฐาน ค่านิยม และแนวทรรสน์ของกลุ่มนั้นในการกำหนดสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมหรือในการดำเนินชีวิตของตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของแบ็กแมน (Backman) ในเรื่องกลุ่มอ้างอิงเชิงบรรทัดฐานที่ว่าบุคคลจะอ้างอิงกลุ่มมากยิ่งขึ้น ในกรณีที่บรรทัดฐานที่บุคคลยึดถือปฏิบัติเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต มีความคล้ายคลึงกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

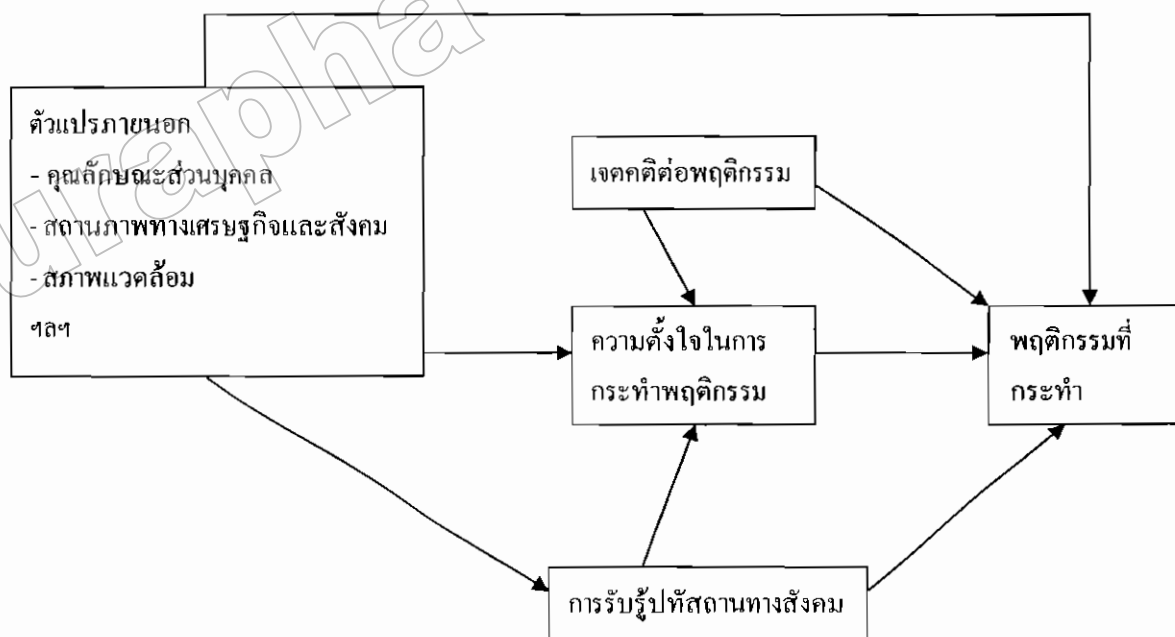
(Backman, 1969, pp.310-311) เช่นเดียวกัน แนวความคิดของสจิวต์ (Stewart) โดยเขาได้กล่าวว่า บุคคลมักแสดงตนเองเหมือนกลุ่มอ้างอิง ซึ่งบุคคลอ้างอิงถึงบรรทัดฐานในการกำหนดทัศนคติและแบบแผนพฤติกรรมของตนเอง (Stewart, 1981, p. 152) ส่วนวิลเลียมส์ (Williams) เห็นว่ากลุ่มอ้างอิงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของครอบครัวเป็นกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อบุคคลที่สุด อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่หลากหลายต่อทัศนคติ มาตรฐานหรือค่านิยม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็ก (Williams, 1970, pp. 545-554) แต่อย่างไรก็ตามเปรเคอไมเออร์ และสเตฟเฟินสัน (Bredemeir & Stephenson) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าการใช้กลุ่มในคำว่ากลุ่มอ้างอิงนี้อาจทำให้สับสน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติลักษณะทางสังคมเหมือนกัน เช่น อายุ เพศ รายได้ เชื้อชาติ หรือ ศาสนาเดียวกัน (Bredemeir & Stephenson, 1964, pp.38-39) นอกจากนี้บุคคลยังมีกลุ่มอ้างอิงหลายกลุ่ม ซึ่งมีผลไปถึงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ของเขาด้วย และไม่ว่ากลุ่มที่เกิดขึ้นจริงๆ หรือคิดฝันก็ตาม หรือบุคคลแต่ละคนจะมีความเชื่อว่าเป็นจริงหรือไม่ กลุ่มอ้างอิงจะมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดมุ่งหมายรวมทั้งค่านิยมของแต่ละคนด้วย (Bredemeir & Stephenson, 1964 cited in Merton, 1967, p.53)

จากทฤษฎีกลุ่มอ้างอิงนี้สรุปได้ว่า การที่เยาวชนเรียนต่อชั้น ปวช. ปัจจุบันที่มีอิทธิพลคือ กลุ่มอ้างอิงที่มีลักษณะทั้งที่เป็นตัวกำหนด (Definer) ให้บุคคลปฏิบัติตามแนวความคิดหรือบรรทัดฐานในงานวิจัยนี้ได้แก่ อิทธิพลของครอบครัวและอิทธิพลของครูส่วนอีกลักษณะหนึ่งจะ

เป็นเปรียบเทียบ (Comparison) โดยบุคคลจะนำตัวเองไปเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิงในงานวิจัยนี้คือกลุ่มเพื่อน จึงกำหนดตัวแปร ได้ดังนี้ การแนะนำของครูและการคล้อยตามของกลุ่มเพื่อน

3. ตัวแปรการทำนายพฤติกรรมของลิสกา (Liska's revision mode) ลิสกา (Liska, 1984, pp.61-74) ได้ปรับปรุงตัวแบบการทำนายพฤติกรรมตามแนวทางทฤษฎีการกระทำด้วยเห็นผลของ อັตเซน และฟิชเบน (Ajzen & Fishbein, 1980) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมสามารถทำนายโดยตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรม การรับรู้ทัศนคติต่อพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล โดยผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม ลิสกาเสนอว่านอกจากตัวแปรทฤษฎีในการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบนและอັตเซนแล้ว ยังมีตัวแปรภายนอก ได้แก่ตัวแปร คุณลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่นๆ ลิสกาได้แย้งว่า อิทธิพลตัวแปรทางเจตคติต่อพฤติกรรมและการรับรู้ทัศนคติต่อพฤติกรรมทางสังคม ไม่ได้ส่งผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว แต่น่าจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมด้วย ตัวแปรภายนอกที่เป็นตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมนอกจากจะมีอิทธิพลในการทำนายพฤติกรรมโดยผ่านเจตคติต่อพฤติกรรม การรับรู้ทัศนคติต่อพฤติกรรมและความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมแล้ว น่าจะมีอิทธิพล โดยตรงต่อความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมและพฤติกรรมด้วย

ดังนั้น ตัวแปรการทำนายพฤติกรรมของลิสกาที่ปรับปรุงมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล สามารถแสดงแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4 ตัวแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกา

จากแนวความคิดตัวแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกา สามารถแสดงให้เห็นถึงข้อสรุปที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรต่างๆ ได้ดังนี้คือ เจตคติต่อการเรียน การคล้อยตามของกลุ่มเพื่อน เพศ อายุของนักเรียน ตลอดจนสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้ปกครอง

4. ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation theory) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) เป็นลักษณะทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญมากในฐานะที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการทำงานหรือการศึกษา (Evan, 1967, p.195 : Mehta, 1969, p. 23) ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะทำให้เกิดพลังการแข่งขัน มุ่งทำงานด้วยความหวังผลสำเร็จ มีความกล้าเสี่ยง รู้จักรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่องานหนัก มีความมานะบากบั่น รวมทั้งมีจิตใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำ (Whittaker, 1970, p.170)

นักทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่สำคัญๆ ได้แก่เมอร์เรย์ (Murray) ซึ่งได้สร้างทฤษฎีความต้องการโดยถือว่าความต้องการเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ ซึ่งเป็นผลทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปสู่เป้าหมาย โดยได้จำแนกหมวดหมู่ของความต้องการของมนุษย์ทางจิตวิทยาได้ 18 ชนิด ซึ่งความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement) ก็เป็นส่วนหนึ่งในความต้องการของมนุษย์ โดยเมอร์เรย์ได้หมายถึงความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในกิจกรรมต่างๆ การได้ใช้อำนาจในการทำงานอย่างอิสระ มีความเพียรพยายามที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุมาตรฐานระดับสูงและทำสิ่งที่ยากได้ดีและรวดเร็ว นอกจากนี้เมอร์เรย์ได้คิดค้นหาวิธีวัดความต้องการประเภทต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบที่เรียกว่าทีมาติก แอปเพอร์เซปชัน (Thematic Apperception Test) หรือ ทีเอที (TAT) ซึ่งต่อมาแมคเคลแลนด์ (McClelland, 1968) นักจิตวิทยาชั้นแนวหน้าในการศึกษาเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้นำแบบทดสอบของ TAT ของเมอร์เรย์มาใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Murray, 1938, อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2536, หน้า 113-114) อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระยะแรก ๆ นั้น มักจะยึดตามทฤษฎีของแมคเคลแลนด์ที่อธิบายพฤติกรรมบนรากฐานของความต้องการ โดยที่ความต้องการทั้งหมดในตัวบุคคลจะมีปฏิกริยาร่วมกัน (Interaction) ผลักดันให้บุคคลมีการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Keith, 1977, p.46) ซึ่งความต้องการ 3 ประการที่แมคเคลแลนด์สนใจได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) ความต้องการไมตรีสัมพันธ์ (Need for Affiliation) และความต้องการอำนาจ (Need for Power) โดยเน้นความต้องการความสำเร็จมากกว่าความต้องการอีกสองด้าน ทั้งนี้เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (Mc Clelland, 1961, pp. 36-62) สำหรับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทกินสัน

(Atkinson) เน้นการวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่อธิบายแบบแผนพฤติกรรมมากกว่าเน้นแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่เป็นความต้องการของบุคคล (Weiner, 1980, p. 181) แอทกินสันได้สร้าง ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาตั้งแต่ ค.ศ. 1957 โดยได้พัฒนาแนวความคิดจากทฤษฎีพอใจในผล (Resultant Valency Theory) ที่เอิสคาโลนาเฟสทิงเจอร์และเลอวิน (Escalona, Festinger & Lewin, "d" cited in Atkinson, 1964, p. 242) ได้ใช้อธิบายกันตั้งแต่ระดับจุดมุ่งหมาย (Level of Aspiration) โดยเนื้อหาของทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทกินสัน ประกอบด้วยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) ความคาดหวังของโอกาสความสำเร็จในงาน (Provability of Success) และ ค่าของสิ่งล่อใจ (incentive Value of Success) ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะจะมีความสัมพันธ์เป็นทวีคูณ (Multiplicative Function) กล่าวคือแรงจูงใจเป็นสภาพแวดล้อม (Situation Cues) ทำให้เขาเกิดความหวังขึ้น บุคคลจึงต้องประเมินการกระทำของเขากับมาตรฐานความดีเลิศบางอย่าง ซึ่งจะกระตุ้นแรงจูงใจให้ปรากฏออกมา เป็นการกระทำและผลของการกระทำของเขาจะออกมาเป็นที่น่าพอใจหรือสำเร็จ หรือไม่พอใจ หรือ ล้มเหลว ตัวอย่าง นักเรียนบางคนที่ยังเรียนอาจจะคาดหวังว่า ถ้าเขาขยันเขาจะสอบผ่านถ้าสิ่งล่อใจดังคุณนั้นคือ การสอบผ่านมีความสำคัญมากกว่าสิ่งอื่นๆ ก็มีผล ทำให้เพิ่มพลังในการเรียนของเขา (สุวรรณ ภควัตชัย, 2526, หน้า 15)

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความทะเยอทะยานสูง มุ่งแข่งขันและพยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Guilford, 1959, pp.437-439; Lindgren, 1967, pp.31-34; Hermans, 1970, p.354)
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลวสูง และเลือกงานที่สลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ (Atkinson, 1964, p.261; Mehrabian, 1968, pp. 454-455; Weiner, 1980, pp.203-215)
3. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะคำนึงถึงอนาคตมากกว่าอดีตและปัจจุบัน (Mehrabian, 1968, pp.454-455; Hermans, 1970, p.354)
4. จากทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะสามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะการทำงานหรือศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงสามารถเชื่อมโยงและนำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาสร้างเป็นตัวแปรในการสนับสนุนการเรียนต่อของนักเรียนได้
5. ทฤษฎีปรัวรรตนิยม (Exchange Theory) ทฤษฎีปรัวรรตนิยม เป็นทฤษฎีใหญ่และเก่าแก่ทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา ที่เป็นทฤษฎีใหญ่เพราะสามารถนำเอาแนวคิดไปใช้ได้กับ

ความสัมพันธ์ทางสังคมขนาดเล็กระดับระหว่างบุคคล ไปจนกระทั่งระดับสังคม และที่ว่าเป็นทฤษฎีเก่าแก่ เพราะสามารถสืบต้นตอของคตินี้ไปถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 สมัยนักเศรษฐศาสตร์ยุคคลาสสิก เช่น Adam Smith, David Ricardo, John Stewart Mill อย่างไรก็ตามริทเซอร์ (Ritzer) กล่าวว่า เป็นทฤษฎีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือ ประการแรกเป็นทฤษฎีที่ได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิดด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะแนวคิดของสกินเนอร์ (Skinner, 1971) : ซึ่งเป็นนักพฤติกรรมนิยม ประการที่สองได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพลอื่นๆ โดยเฉพาะแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และประการที่สาม จากรูปแบบสุดโต่งที่คิดจากส่วนที่ผู้อื่นไม่ใช่แล้ว และต่อมานักปฏิวัตินิยมสังคมวิทยา 2 ท่าน คือ โฮแมนส์และเบลลา (Homans & Blau) ได้เสนอผลงานจนกลายเป็นทฤษฎีที่ใช้อย่างกว้างขวาง (Ritzer, 1988, p.368) เมื่อพิจารณาแหล่งกำเนิดที่สำคัญของทฤษฎีปฏิวรรคนิยม อาจสรุปได้ว่ามาจากสามแหล่งคือ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540 หน้า 87-88; Turner, 1978, pp. 216-245)

1. จากแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์ (Utilitarian Economics) ที่มีนักคิดเช่น สมิธ (Smith) ริคาร์โด (Ricardo) มิลล์ (Mill) เบนธัม (Bentham) เป็นนักคิดในแขนงนี้และสามารถสรุปแนวคิดในกลุ่มนี้ได้คือ ประการแรก มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลซึ่งถือได้ว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจ (Economic Man) ซึ่งพยายามจะแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุให้มากที่สุด จากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในตลาดที่มีลักษณะแข่งขันและเสรี ประการที่สองมนุษย์ในฐานะที่เป็นหน่วยที่มีเหตุผลในตลาดเสรีพยายามจะหาข่าวสารที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อให้สามารถรู้ทางเลือกไปสู่จุดหมายและเพื่อจะได้สามารถคัดเลือกแนวทางที่ได้กำไรหรือให้ประโยชน์มากที่สุด ประการที่สาม หลักการพิจารณาอย่างมีเหตุผลคือ รู้ต้นทุนในการปฏิบัติตามทางเลือกต่างๆ รู้ผลประโยชน์ทางวัตถุที่พึงได้จากทางเลือกต่างๆ เหล่านั้น หลังจากหักส่วนที่เป็นต้นทุนออกไปแล้ว และคัดเลือกแนวทางที่ให้ประโยชน์หรือผลกำไรมากที่สุด

ในระยะต่อมาแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนักทฤษฎีปฏิวรรคสมัยใหม่ ซึ่งส่วนมากเป็นนักสังคมวิทยา เช่น พาร์สัน (Parson) มีแนวคิดดังนี้คือ ประการแรกในขณะที่มนุษย์ มิได้แสวงหาประโยชน์อย่างมากที่สุด มนุษย์ก็ได้พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อสัมพันธ์กันเสมอ ประการที่สองในขณะที่มนุษย์มิได้เป็นผู้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ แต่เขาก็พยายามสรุปคิดหน้าคิดหลังเกี่ยวกับต้นทุนและกำไรจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน ประการที่สาม แม้ว่ามนุษย์จะไม่มีข้อมูลครบถ้วนเกี่ยวกับทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ แต่มนุษย์พอทราบทางเลือกต่างๆ บางแนวทางที่พอทำให้เขาสามารถประมาณต้นทุนและกำไรจากทางเลือกต่างๆ นั้น ประการที่สี่ แม้ว่ามนุษย์จะต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอก แต่มนุษย์ก็พยายามแข่งขันกันเอง ในการแสวงหาผลประโยชน์ในขณะที่มีความสัมพันธ์กัน ประการที่ห้า แม้ว่ากา

ปรัวรรคนิยมทางเศรษฐกิจจะมีอยู่ทุกสังคม ประการที่หกในขณะที่การแลกเปลี่ยนตามท้องตลาดมีเป้าหมายทางวัตถุ แต่มนุษย์ยังมีการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นวัตถุด้วย เช่น ทางจิตใจและบริการต่างๆ

2. แนวความคิดเรื่องปรัวรรคนิยมที่มาจากกลุ่มอรรถประโยชน์นิยมเป็นการวางรากฐานที่มนุษย์ต้องการอะไรหลายอย่าง แต่มีเหตุผลในการพิจารณาเฉพาะการสื่อสัมพันธ์กับผู้อื่นต้องการประโยชน์ตอบแทนมากที่สุดจากสิ่งที่คุณนำไปแลกเปลี่ยนซึ่งไม่เพียงแต่ทางวัตถุเท่านั้นแม้แต่จิตใจก็หวังผลประโยชน์ด้วยจากแนวคิดปรัวรรคนิยมในมานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (function Anthropology) ซึ่งมีนักคิดเช่น เฟรเซอร์ (Frazer) มาลิเนาสกี (Malinowski) เลวี-สตราสส์ (Levi-Strauss) รวมทั้งมอส (Mauss) ได้เสนอแนวความคิดดังนี้คือ ประการแรกกระบวนการแลกเปลี่ยนเป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองต่อความต้องการจำเป็นของเขา ประการที่สองเมื่อให้ทำไรแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการในการแลกเปลี่ยนก็จะกลายเป็นสถาบันหรือแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน ประการที่สาม แบบอย่างของการกระทำระหว่างกันนั้น ไม่เพียงแต่ให้มนุษย์สนองความต้องการที่จำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบคือรูปแบบโครงสร้างทางสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นมาภายหลังในสังคมด้วยแนวคิดปรัวรรคนิยมในกลุ่มนี้ จึงเป็นเสมือนการสร้างกฎเกณฑ์อันเป็นบรรทัดฐานในการกระทำการแลกเปลี่ยนเชิงหน้าที่ที่ควรมีการให้และการรับระหว่างกันและกัน

3. จากแนวความคิดปรัวรรคนิยมในจิตวิทยาพฤติกรรม (Behavioral Psychology) นักคิดในกลุ่มนี้ อาทิเช่น โฮแมนส์ (Homans) เบลา (Blau) ได้เสนอแนวความคิดดังนี้คือ ประการแรกในสถานการณ์ใดๆสิ่งมีชีวิตจะแสดงพฤติกรรมที่ก่อผลตอบแทนมากที่สุด และให้โทษที่ต่ำที่สุด ประการที่สอง สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าได้ผลตอบแทนงานในอดีต ประการที่สาม สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันในอดีตซึ่งเป็นพฤติกรรมทำนองเดียวกันกับอดีตอีก ประการที่ห้า การประพฤติซ้ำจะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อยๆตราบที่มันให้ผลตอบแทน ประการที่หก สิ่งมีชีวิตจะแสดงความโกรธหากพฤติกรรมหนึ่งซึ่งในอดีตเคยตอบแทนแต่ปัจจุบันไม่ก่อผลเช่นนั้นอีก ประการที่เจ็ด สิ่งมีชีวิตได้รับรางวัลจากพฤติกรรมเฉพาะอย่างมากขึ้นเท่าใด พฤติกรรมนั้นจะลดลงเท่านั้น และสิ่งมีชีวิตนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะประพฤติแบบอื่นเพื่อหารางวัลอย่างอื่นต่อไป

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดปรัวรรคนิยมในจิตวิทยาพฤติกรรมมีความเชื่ออยู่ว่า มนุษย์หวังสนองความต้องการของคนหรือถือประโยชน์ของคนเป็นหลัก จะเลือกกระทำหรือแสดงพฤติกรรมใดที่ไม่เกิดผลดีก็จะไม่นำมาประพฤติซ้ำ แต่จะเลือกการกระทำแบบใหม่อันถือได้ว่าเป็นรางวัลที่ต้องการตอบสนองจากการแลกเปลี่ยน

อย่างไรก็ตาม ได้มีการแบ่งทฤษฎีปรัวรรคนิยมออกเป็น 2 ประเภทกว้าง ๆ คือ

1. ปรีวรรตนิยมพฤติกรรม(Exchange Behaviorism)ซึ่งมีแนวความคิดตามพื้นฐานความรู้ด้านจิตวิทยาพฤติกรรม เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนหรือกลุ่มขนาดเล็ก บางครั้งเรียกว่า การแลกเปลี่ยนระดับบุคคล (Individualistic Exchange) บุคคลที่สนใจงานด้านนี้และมีผลงานกว้างขวาง ได้แก่ จอร์จ ซี. โฮแมนส์

2. ปรีวรรตนิยมเชิงโครงสร้าง (Exchange Structuralism) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยาเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างคนหมู่มาก ซึ่งอาจจะเรียกว่าการแลกเปลี่ยนการรวมหมู่ (Collective Exchange) มีผู้สนใจและมีผลงาน ปีเตอร์ เอ็ม เบลา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536, หน้า 100)

จากทฤษฎีปรีวรรตนิยมสามารถนำมาสังเคราะห์ได้เป็นตัวแปรต่างๆดังนี้ คือการรับรู้ข่าวสารและความสะดวกในการเดินทางจากบ้าน ไปโรงเรียน กำหนดลำดับความสำคัญของงาน เช่น กำหนดงานโรงเรียนไว้ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานกิจกรรมนักเรียน งานนุเคราะห์ งานธุรการ และงานการเงิน งานอาคารและสถานที่ และงานสัมพันธ์กับชุมชน เมื่อกำหนดงานแล้วจะต้องกำหนดลำดับความสำคัญของงานว่าจะทำอะไรเป็นสิ่งแรกและทำโดยสม่ำเสมอ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของโรงเรียน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จะให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ กิจกรรมนักเรียนหรือจะเรียกว่าเป็นงานส่งเสริมการเรียนการสอนก็ได้

เรื่องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดหน้าที่ของบุคคลแต่ละด้านให้ชัดเจน เพื่อให้มาตรการปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย การดำเนินงานมีประสิทธิภาพไม่ซ้ำซ้อนกัน ไม่ก้าวถ่วงกัน

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ความหมายของหลักสูตร

เปรื่อง กิจรัตน์ (2536, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 ประการคือ

1. หลักสูตรความหมายอย่างแคบ หมายถึง รายวิชาต่างๆที่เด็กจะต้องเรียนไปตามลำดับชั้นระหว่างอยู่ในโรงเรียน
- 2 หลักสูตรความหมายอย่างกว้าง คือมวลประสบการณ์ที่ โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนรวมถึงกิจกรรมการเรียน กิจกรรมนอกหลักสูตร สิ่งที่สังคมมุ่งหวังให้เด็กได้รับ วิถีทางต่างๆ เพื่อนำเด็กไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542, หน้า 35) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรเอาไว้ว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์รวมทั้งกระบวนการทั้งหมดที่จัดให้ผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ (Cognitive) ทักษะ (Psychomotor) และเจตคติ (Attitude) ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ทาบ (Taba , 1962, p.9) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ แผนการสอนที่จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้

กู๊ด (Good , 1973, p. 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร 3 ด้าน คือ

1. หลักสูตรคือ กลุ่มของรายวิชา และประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียน
2. หลักสูตรคือ โครงการศึกษาที่โรงเรียนวางไว้กว้างๆที่จัดสอนให้แต่ละชั้น
3. หลักสูตรคือ ลำดับของวิชาที่ต้องเรียนเพื่อให้สำเร็จการศึกษา

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) มาตรา 8 อธิบายว่า การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาในระบบทวิภาคี หลักสูตรจะต้องประกอบด้วยหลักสูตรระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยเนื้อหาของหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ระยะเวลาการวัดและประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน เน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเรียนด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรับความเป็นสังคมนานาชาติ และความเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร นั่นคือ รัฐจะต้องพัฒนาปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะต้องปลูกฝังเรื่องทักษะในการดำรงชีวิต และทักษะขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอในการที่จะไปศึกษาต่อหรือออกไปประกอบอาชีพวิชาแกนจะต้องมีน้อย ส่วนวิชาเลือกจะต้องให้มีหลากหลายพร้อมตอบสนองความถนัด ความสนใจของนักเรียน และความต้องการของท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าหลักสูตร คือ รายวิชาต่างๆ ที่เด็กนักเรียนจะต้องเรียนตามที่โรงเรียน ได้จัดให้เรียน ทั้งรูปแบบการจัดหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้เพื่อสำเร็จการศึกษา

หลักสูตรอาชีวศึกษามีลักษณะพิเศษดังนี้

วีระพันธ์ สิทธิพงศ์ (2541, หน้า 43-44) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ประชญา โดยปกติแล้วหลักสูตรอาชีวศึกษาเป็นแบบฉบับเน้นผลผลิตหรือผู้สำเร็จการศึกษา การจัดการอาชีวศึกษาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการจัดให้นักศึกษาได้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผลผลิตสุดท้าย (Outcome) นั้นยิ่งใหญ่มากกว่ากระบวนการศึกษา (Process) ความสำเร็จสุดยอดของหลักสูตรอาชีวศึกษา ไม่เพียงแต่วัดผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาเท่านั้น แต่วัดจากผลของผลสัมฤทธิ์ นั่นคือ วัดการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จในโลกของงาน ดังนั้นหลักสูตรอาชีวศึกษาจึงเอนเข้าสู่กระบวนการคือ ประสบการณ์ และกิจกรรมภายในสถาบัน และผลิตผล คือผลของประสบการณ์ และกิจกรรมเหล่านี้ต่อผู้สำเร็จการศึกษา

2. จุดเน้น จุดเน้นของหลักสูตรอาชีวศึกษา จะไม่จำกัดแต่เพียงการพัฒนาความรู้ในสาขา เฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น จะต้องพัฒนานักศึกษาโดยตรง โดยครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม ซึ่งในที่สุดจะมีส่วนช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการทำงาน (Employ Ability) สิ่งแวดล้อมของการเรียนอาชีวศึกษา จะทำให้นักศึกษาพัฒนาในสิ่งที่กล่าวมาแล้ว รวมทั้ง ประสมประสานกันเพื่อให้ประยุกต์ทำงานจริงได้

3. มาตรฐานความสำเร็จภายใน แม้ว่าการที่นักศึกษาจะต้องมีความรู้ในหลายๆด้าน เกี่ยวกับอาชีพที่จะไปทำเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งก็ตาม แต่การวัดความสำเร็จของนักศึกษาแท้ที่จริงจะ อยู่ที่ความสามารถที่จะปฏิบัติงานประยุกต์นั้นได้ มาตรฐานของความสำเร็จของสถานศึกษา เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานที่คาดหวังในอาชีพ ดังนั้นนักศึกษาอาจจะต้องปฏิบัติงานหรือฝึก บางอย่างภายใต้การใช้วิธีการที่กำหนดไว้ในเวลาอันจำกัด เช่นเดียวกับการปฏิบัติงานจริงในสถาน ประกอบการ

4. มาตรฐานความสำเร็จภายนอก การหาค่าของความสำเร็จไม่จำกัดอยู่เพียงภายใน สถานศึกษาเท่านั้น การวิเคราะห์หลักสูตรอาชีวศึกษาจะต้องพิจารณาความสำเร็จของผู้จบการศึกษา ไปแล้วอีกด้วย นั่นคือผู้ที่จบอาชีวศึกษาจะต้องปฏิบัติงานจริงได้ รวมทั้งอัตราการมีงานทำจะต้องสูง อีกด้วย ผู้จ้างจะต้องมีความพึงพอใจต่อทักษะของผู้จบ นักศึกษาได้งานทำในสาขาที่จบมา ผู้จบ พึงพอใจในงาน และมีความก้าวหน้าในงาน และอาจมีมาตรฐานอื่นๆ เพิ่มเติมไปจากนี้อีกก็ได้

5. การตอบสนองอย่างทันเหตุการณ์ คุณลักษณะพื้นฐานอีกประการหนึ่ง คือ หลักสูตร ต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน นั่นคือ ทันต่อเหตุการณ์ เมื่อ สองร้อยปีมาแล้ว โปรแกรมการฝึกช่างจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก นั่นคือ ทักษะความรู้ที่ช่างฝึกหัด ได้รับจะใช้ได้ตลอดชีวิต การทำงานในปัจจุบันสถานการณ์ไม่เหมือนเดิมแล้ว การปฏิวัติ อุตสาหกรรม และการประสมประสานเทคโนโลยีในปัจจุบันมีผลกระทบต่อหลักสูตรอาชีวศึกษา อย่างมาก หลักสูตรปัจจุบันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกของงานที่มี อยู่ตลอดเวลา การพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่จะต้องนำไปเสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้สำเร็จมีโอกาสหางานทำ ได้ และจะต้องทำงานเต็มสมรรถภาพ

เนื้อหาสาระของหลักสูตร (Curriculum Contents)

เป็นการกำหนดหัวข้อวิชาต่างๆ ในหลักสูตรเพื่อจัดให้ผู้เรียน ได้เรียน การกำหนดเนื้อหา นี้จะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระของหลักสูตร ต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญจำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

นอกจากระบุเนื้อหาสาระที่จำเป็นแล้ว ยังมีกำหนดเวลาเรียนของรายวิชาต่างๆ เช่น 2 คาบต่อสัปดาห์ กำหนดระยะเวลาที่จะต้องเรียนตามหลักสูตรว่าต้องเรียนกี่ปี จึงจะจบหลักสูตรเช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดเรียน 6 ปี หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพ.ศ. 2521 กำหนดเวลาเรียน 3 ปี คือ ม. 1, ม. 2 และม. 3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) กำหนดเวลาเรียน 3 ปี คือ ปวช. 1, ปวช. 2 และปวช. 3 เป็นต้น

หลักสูตรทางอาชีวศึกษาที่เปิดสอน

หลักสูตรทางอาชีวศึกษาที่เปิดสอนมี 2 หลักสูตรคือ หลักสูตรของกรมอาชีวศึกษาและหลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งหลักสูตรของกรมอาชีวศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมี 4 หลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ได้แก่

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)

ส่วนหลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมี 2 หลักสูตร คือ

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึงหลักการ จุดมุ่งหมาย และประเภทวิชาของหลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เท่านั้น

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) มีรายละเอียดดังนี้

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม นุคลิกภาพ และเจตคติที่เหมาะสม สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ
2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้าน ด้วยการปฏิบัติจริง สามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพ และโอกาสของผู้เรียน ถ่ายโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระได้

3. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ให้ตรงตามความต้องการ และสอดคล้องตามสภาพของชุมชน และท้องถิ่น

จุดหมาย

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ นำไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2. เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจ และภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิ และหน้าที่ของตนและผู้อื่น

4. เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่น และประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี

5. เพื่อให้มีบุคลิกภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจเหมาะสมกับงานอาชีพนั้นๆ

6. เพื่อให้ตระหนัก และมีส่วนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ และโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ประกาศนียบัตร พุทธศักราช 2545

1. การเรียนการสอน

1.1 การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียนที่กำหนด และนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลรวมกันได้ สามารถโอนผลการเรียนและขอเทียบความรู้ และประสบการณ์ได้

1.2 การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง โดยสามารถนำรายวิชาไปจัดฝึกในสถานประกอบการ ไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน

2. เวลาเรียน

2.1 ในปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียนปกติ ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โดยมีเวลาเรียน และจำนวนหน่วยกิตตามที่กำหนด และสถานศึกษาอาจเปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร ประมาณ 5 สัปดาห์

2.2 การเรียนในระบบชั้นเรียน ให้สถานศึกษาเปิดทำการสอนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 5 วัน คาบละ 60 นาที (1 ชั่วโมง)

3. หน่วยกิต

ให้มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต การคิดหน่วยกิตถือเกณฑ์ดังนี้

3.1 รายวิชาภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

3.2 รายวิชาที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติให้บูรณาการการเรียนการสอน กำหนด 2-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า 40-60 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

3.3 รายวิชาที่นำไปฝึกงานในสถานประกอบการ กำหนดเวลาในการฝึกปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

3.4 การฝึกอาชีพในระบบทวิภาคี ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

3.5 การทำโครงการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

4. โครงสร้าง

โครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) แบ่งออกเป็น 3 หมวดวิชา ฝึกงาน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังนี้

4.1 หมวดวิชาสามัญแบ่งเป็น

4.1.1 วิชาสามัญทั่วไป เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

4.1.2 วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ

4.2 หมวดวิชาชีพ แบ่งเป็น

4.2.1 วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในประเภทวิชานั้นๆ

4.2.2 วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้นๆ

4.2.3 วิชาชีพสาขางาน เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเฉพาะ
ด้านในงานอาชีพตามความถนัด และความสนใจ

4.3 หมวดวิชาเลือกเสรี

4.4 ฝึกงาน

4.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตร ให้เป็นไปตามกำหนดไว้ใน โครงสร้าง
แต่ละประเภทวิชา และสาขานั้น ส่วนรายวิชา และหมวดวิชา สถานศึกษาสามารถจัดตามที่กำหนด
ไว้ในหลักสูตรหรือจัดตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องกำหนดรหัสวิชา
จำนวนคาบเรียน และจำนวนหน่วยกิต ตามระเบียบที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร

5. โครงสร้าง

5.1 สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนจัดทำโครงการในภาคเรียนที่ 6 ไม่น้อยกว่า 160
ชั่วโมง กำหนดให้มีค่า 4 หน่วยกิต

5.2 การตัดสินผลการเรียน และให้ระดับผลการเรียน ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับรายวิชา

อื่นๆ

6. ฝึกงาน

6.1 ให้สถานศึกษานำรายวิชาในหมวดวิชาชีพไปจัดในสถานประกอบการ อย่างน้อย
1 ภาคเรียน

6.2 การตัดสินผลการเรียน และให้ระดับผลการเรียน ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับรายวิชา

อื่นๆ

7. การเข้าเรียน พื้นฐานความรู้ และคุณสมบัติของผู้เข้าเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช
2545 พ.ศ. 2546

8. การประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ
ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)

9. กิจกรรมเสริมหลักสูตร สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม ค่านิยม ระเบียบวินัยของตนเอง และส่งเสริมการทำงาน ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำ
ประโยชน์ต่อชุมชน ทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โดยการวางแผน ลงมือปฏิบัติ
ประเมินผล และปรับปรุงการทำงาน

10. การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

10.1 ประเมินผ่านรายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชา และสาขาวิชา

10.2 ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมครบตาม โครงสร้างของหลักสูตรแต่ละประเภทวิชา และสาขาวิชา

10.3 ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00

10.4 เข้าร่วมกิจกรรม และผ่านการประเมินทุกภาคเรียน

10.5 ประเมินผ่านมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา

11. การแก้ไข และเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

11.1 ให้อธิบดีกรมอาชีวศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการเพิ่มเติม ปรับปรุง หรือยกเลิก ประเภทวิชา สาขาวิชา สาขางาน รายวิชา และ โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545

11.2 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจเพิ่มเติม แก้ไข เปลี่ยนแปลงรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 โดยต้องรายงานให้ต้นสังกัดทราบ

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1. เพศ ในปัจจุบันหญิงเริ่มมีความตื่นตัวในด้านเสรีภาพและความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น โดยเฉพาะใน โอกาสทางการศึกษา เห็นได้จกมีแผนงานหลักการพัฒนาสตรีระยะยาวของไทย (2535-2554) ทางการศึกษาได้มีการกำหนดในระดับนโยบายการศึกษา โดยส่วนรวมของประเทศที่เปิดโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชน โดยทั่วไปไม่จำกัดเพศ อย่างไรก็ตามที่เด็กหญิงหรือสตรีเข้าศึกษาน้อยในบางระดับอาจเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจของครอบครัวรวมทั้งกำหนดดั้งเดิมที่ไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องให้สตรีเรียนสูง (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2540, หน้า 259) นอกจากนี้ พล แสงสว่าง (2521) ยังพบว่านักเรียนชายไทยมุสลิมชั้นประถมศึกษามีความต้องการเรียนต่อมากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเกตุมณี มากมี (2536) ที่พบว่าเด็กชายชาวเขาเผ่าม้งซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยเช่นกัน จะมีโอกาสได้เรียนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษามากกว่า เด็กผู้หญิง นอกจากนี้เวิร์ท (Werts, 1968) พบว่า ในการศึกษาระดับดำนักเรียนชายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกัน จากทฤษฎีและผลวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำตัวแปรเพศเข้ามาศึกษาด้วยโดยเชื่อว่าเพศทำให้นักเรียนเลือกเรียนต่อสายอาชีพจะแตกต่างกัน

2. สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง อิทธิพลของครอบครัวมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมทัศนคติและความพร้อมทางจิตใจของเด็กอย่างมาก (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2532) ครอบครัวบางครอบครัวมีปัญหาทาง โครงสร้าง เช่น ขาดพ่อ หรือแม่ในกรณีที่ตายไปหรือแยกกันอยู่หรือหย่าร้าง

หรืออยู่ด้วยกัน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ครอบครัวที่แม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ลักษณะเหล่านี้ล้วนแต่มีผลกระทบต่อตัวเด็ก (ปารีชาติ สุชุม, 2529)

สันทนา แสงทอง (2523) พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองอยู่ด้วยกัน มีความมุ่งหวังทางการศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองเป็นหม้าย หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่ผู้ปกครองอยู่ด้วยกัน ทำให้สภาพครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงเนื่องจากมีผู้ปกครองคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลศิริ พงศ์ถาวรรักษ์ (2529) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับความต้องการศึกษาต่อของนักศึกษาผู้ใหญ่ พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ที่ต้องการศึกษาต่อส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองยังมีชีวิตอยู่และอยู่ด้วยกัน รองลงมาบิดาเสียชีวิต ผู้ปกครองยังมีชีวิตแต่แยกกันอยู่ มารดาเสียชีวิตและผู้ปกครองเสียชีวิต เช่นเดียวกับผลการศึกษาของบุญเพ็ง ธานี (2530) ที่พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนที่ศึกษาต่อและนักเรียนที่ไม่ศึกษาต่อยังคงอยู่ด้วยกันแต่นักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อจะมีสภาพที่ผู้ปกครองหย่าร้าง หรือเป็นหม้ายสูงกว่านักเรียนที่ศึกษาต่อ

กนูเดเซน (Knudsen, 1965) ไกวานและเดมอส (Gowan & Demos, 1966) สรุปสาเหตุที่นักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคันเป็นเพราะผู้ปกครองแยกกันอยู่ ทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น และทำให้ตกชั้นและงานวิจัยซึ่งครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่มีโอกาสนช่วยเหลือร่วมมืออบรมสั่งสอนด้านวิชาการและด้านสังคม จะดีกว่ามารดาหรือบิดาคนเดียว ซึ่งผู้ใหญ่คนเดียวเลี้ยงดูเด็กย่อมยากกว่าสองคนช่วยกัน (ปารีชาติ สุชุม, 2529)

จากผลการศึกษาดังกล่าวจะแสดงให้เห็นชัดเจนว่า สถานภาพสมรสของผู้ปกครองน่าจะมีผลต่อการเลือกเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียนผู้วิจัยจึงนำตัวแปรสถานภาพการสมรสของผู้ปกครองมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้

3. จำนวนคนในครอบครัวของนักเรียน หมายถึง ลำดับที่การเป็นบุตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียน ถึงแม้จะมีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลโดยตรงนักแต่เป็นปัจจัยเสริมภายนอกที่ทำให้ นักเรียนได้รับการเรียนต่อหรือไม่ได้รับการเรียนต่อ อันมีผลมาจากความคาดหวังของบิดามารดา และความพร้อมของบิดามารดาที่ให้กับบุตรจะเห็นได้ว่าลำดับที่การเป็นบุตรส่งผลต่อการเรียน ดังเช่นผลงานวิจัยของ บุญเพ็ง ธานี (2530:บทคัดย่อ) และเกตุมณี มากมี (2536:บทคัดย่อ) พบว่า ลำดับที่ของการเป็นบุตรมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน บุตรที่เป็นลูกคนโตแทบจะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ ในขณะที่ผู้ปกครองมีบุตรหลายคน ขณะที่บุตรคนสุดท้ายมีโอกาสมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ (2536:บทคัดย่อ) พบว่า การเกิดเป็นบุตรคนสุดท้ายไม่ว่าจะลูกสาวหรือลูกชายก็ย่อมมีโอกาสได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่าบุตรชายคนโตอย่างชัดเจน

จากผลการศึกษา ดังกล่าวจะแสดงให้เห็นชัดเจนว่า จำนวนคนในครอบครัวของนักเรียน น่าจะมีผลต่อการเลือกเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านจำนวนคนในครอบครัวของนักเรียนมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้

4. อาชีพของผู้ปกครอง หมายถึงอาชีพหลักที่ให้รายได้ประจำของผู้ปกครองและมีองค์ประกอบที่สำคัญอีกอันหนึ่งคือ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว อันได้แก่ระดับการศึกษาของบิดา มารดา อาชีพ รายได้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(อรพินทร์ ชูชุม, 2523, หน้า 53) และจากการศึกษางานวิจัยต่างๆพบว่าอาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อของบุตร บุตรของครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรมจะเรียนต่อน้อยกว่ากลุ่มอื่น (เสาวภา ธรรมบุตร, 2525)

เอ็ดดี้ (Eaddy, 1969) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนพบว่า อาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับโกลบอล (Gobal, 1957) เฟลาคและฮัลเซย์ (Floud & Hasley, 1969) พบว่าระดับอาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ โอกาสในการเรียนต่อ นั่นคือ ถ้าผู้ปกครองมีอาชีพระดับสูง บุตรจะมีแนวโน้มที่จะเรียนต่อ

จากทฤษฎีและผลงานวิจัยดังกล่าวพบว่า อาชีพของผู้ปกครองน่าจะส่งผลต่อการเลือกเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรของผู้ปกครองมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

5. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง การศึกษาขั้นสูงสุดที่ผู้ปกครองจบการศึกษา มาในเรื่องระดับการศึกษาของผู้ปกครองที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้กล่าวไว้บ้างแล้ว ในหัวข้อที่รวมกันกับอาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง ซึ่งระดับการศึกษาของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียน จะเห็นได้จากการที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเห็นความสำคัญของการศึกษาแตกต่างกัน รวมทั้งบุตรย่อมได้รับการกระตุ้นที่แตกต่างกัน ไปด้วย ดังเช่น ผลการศึกษาของขวัญใจ เลอจันทร์ (2514:บทคัดย่อ) พบว่าการศึกษาของบุตรมักมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดา ถ้าบิดามีการศึกษาสูงแนวโน้มที่ส่งบุตรให้มีการศึกษาสูงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนวลศิริ พงศ์ถาวรภิญโญ (2529:บทคัดย่อ) วนิคน้อยสุข(2535:บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมีความมุ่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป ผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และไม่ยอมรับการศึกษา ส่วนใหญ่จะให้บุตรรับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา เอสเดอร์ (Elder, 1965) ศึกษาเรื่องโครงสร้างและการได้รับการศึกษาของครอบครัว เมื่อศึกษาถึงการได้รับการศึกษาของครอบครัวกับการศึกษาต่อบุตรพบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ต่อการศึกษาของบุตร กล่าวคือ ผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาระดับสูงบุตร

มักจะได้รับการศึกษาต่อในระดับสูงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ เซวิลและชาห์ (Seweel & Shah, 1968) ที่ได้รับการศึกษาเรื่องการศึกษาของผู้ปกครองกับความมุ่งหวังต่อการศึกษาและการประสบความสำเร็จของบุตร พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการศึกษาของบุตร กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูง บุตรมักได้รับการศึกษาสูงและประสบความสำเร็จในระดับสูงด้วย จากทฤษฎีและผลงานวิจัยดังกล่าวพบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองน่าจะมีผลต่อการเลือกเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน ผู้วิจัยนำตัวแปรระดับการศึกษาของผู้ปกครองมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

6. การรับรู้ข่าวสารทางการศึกษา โรเจอร์ส (Rogers, 1983) กล่าวถึงสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น เกิดจากการสื่อสารหลายช่องทางคือ 1) สื่อมวลชน (Mass Media) ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ 2) แหล่งที่ไม่เป็นทางการ (Information Sources) เช่น เพื่อนบ้าน ญาติมิตร 3) แหล่งที่มีการติดต่อค้าขาย (Commercial Sources) เช่น ตลาด ผู้แทนการค้า 4) เจ้าหน้าที่ของรัฐ (Government Agency Sources) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วานิศา น้อยสูง (2535) ที่ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนต่อและไม่เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เขตการศึกษา 9 พบว่า การได้รับข่าวสารเรียนต่อของนักเรียน การที่ผู้ปกครองได้รับข่าวสารเรียนต่อของนักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน เช่นเดียวกันกับการศึกษาของศูนย์การศึกษาโรงเรียนภาคเหนือ (2524:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติของประชาชนภาคเหนือต่อโครงการการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ของประชาชน ได้รับทราบเรื่องราวของโครงการจากแหล่งข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุ นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่ทำให้ประชาชนได้ทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวนี้มากกว่าแหล่งอื่นๆ และส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการนี้ในระดับปานกลาง

จากทฤษฎีและผลงานวิจัยข้างต้น พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการศึกษา น่าจะสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรการรับรู้ข่าวสารทางการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนในการเรียนอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ได้มีผู้วิจัยไว้ ดังนี้

ชัยวัฒน์ ยืนยาว (2539:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าเรียนของนักเรียน
หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษาวิธีทางไกล จังหวัดสมุทรปราการ
ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจในการเข้าเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้านพบว่า แรงจูงใจในระดับมาก 3 ด้านคือด้านการพัฒนาตนเอง ด้านอาชีพและด้านสังคม แต่เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อแล้ว นักศึกษามีแรงจูงใจในการเข้าเรียนระดับมากได้แก่ ต้องการพัฒนาตนเอง
ให้มีความรู้ที่สูงขึ้น ต้องการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ต้องการเพื่อเป็นบันไดไปสู่
ความก้าวหน้าในอาชีพ เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นและต้องการรับ
ประกาศนียบัตร

ทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2540:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาชายชานโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ พบว่า ปัจจัยด้านประชากร (ตัวแปร เพศชาย และอายุ) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ตัวแปร
ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกร และผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและ
ผู้ปกครองมีปริมาณผลผลิตต่ำ) ปัจจัยด้านจิตวิทยา (ตัวแปรเยาวชนมีเจตคติต่อการเรียนการคล้อย
ตามกลุ่มเพื่อน ค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครองเป็นแนว ไม่ไปในทางเห็นด้วย) ปัจจัยด้าน
สิ่งแวดล้อม (ตัวแปรผู้ปกครองรับรู้ข่าวสารทางการศึกษาและควรเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนของ
บุตรไม่สะดวก) มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน
ประถมศึกษาชายชานโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

ณัฐนันท์ ธรรมธิกา (2541:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเข้าเรียนวิชา
ทหารรักษาดินแดนของนักศึกษาหญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิชา
ทหารหญิงมีแรงจูงใจทุกด้านอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแรงจูงใจในการ
เรียนเพื่อรู้อยู่ในระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง ด้านช่วยเหลือสังคม ด้านการพัฒนาตนเองและหลีกเลี่ยง
ความเบื่อหน่าย ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นอยู่ในระดับมากและด้านทำ
ตามความคาดหวังของผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง

สว่างจิตต์ พัทรมณีปกรณ์ (2541:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเรียนวิชาออก
คอมพิวเตอร์ธุรกิจของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย
พบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี
ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพเป็นแรงจูงใจสูงสุด รองลงมาได้แก่ แรงจูงใจด้านการ
ยอมรับในสังคมและด้านความถนัดความสนใจในวิชาชีพตามลำดับ ส่วนด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องมี
แรงจูงใจอยู่ในระดับน้อย นักศึกษาที่จบการศึกษาระดับ ปวช. หรือ ม. 6 จากสังกัดโรงเรียนต่างกัน

มีเหตุจูงใจด้านความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพแตกต่างกัน ส่วนเหตุจูงใจในด้านอื่นๆและเหตุจูงใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีประสบการณ์เดิมด้านคอมพิวเตอร์ต่างกัน มีเหตุจูงใจด้านความถนัด ความสนใจในวิชาชีพในการเลือกวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจแตกต่างกัน ส่วนเหตุจูงใจในด้านอื่นๆ และเหตุจูงใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพและภูมิฐานะเดิมต่างกันมีเหตุจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจไม่แตกต่างกัน

จิราลักษณ์ ฤทธิเดช โยธิน (2544:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า

1. ปัจจัยด้านชีวสังคม (ตัวแปรเพศและลำดับที่ของการเป็นบุตร) มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ปัจจัยสิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปรการรับรู้ข่าวสารทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยทางสถิติที่ .05 ส่วนตัวแปรในด้านการแนะนำของครูและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนจากบ้านมาโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ตัวแปรรายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่า ตัวแปรเจตคติต่อการเรียนและค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนตัวแปรในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

วิตเทนเนอร์ (Wittenauer, 1980) ได้ทำการศึกษาถึงความพึงพอใจในงานและเหตุจูงใจในการเลือกคณะศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยอินเดียน่า และมหาวิทยาลัยเปอร์ดู พบว่า องค์ประกอบจูงใจที่เป็นเหตุในการเลือกคณะคือ รายได้ นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาต้องการคำแนะนำในการเลือกสาขาวิชาเอกและเลือกคณะอีกด้วย

รีดเดอร์ และคองเกอร์ (Reeder & Conger, 1984) ได้ศึกษา ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีผลต่อโอกาสที่บุตรจะได้รับการศึกษาสูงขึ้น กล่าวคือผู้ปกครองที่ระดับการศึกษาสูงบุตรมีแนวโน้มจะได้รับการศึกษาสูงไปด้วย

อามาโต และ โอซิลทรี (Amato & Ochiltree, 1986, pp. 47-56) กล่าวว่า เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มีทรัพยากรมาก ย่อมเป็นไปได้ที่จะได้รับการศึกษามากกว่าและทำงานน้อยกว่า โดยเปรียบเทียบกับเด็กที่ครอบครัวมีทรัพยากรน้อย ซึ่งผู้ปกครองในครอบครัวที่มีทรัพยากรไม่เพียงแต่จะสามารถกระจายทรัพยากรและอำนวยความสะดวก เพื่อให้เด็กมีการศึกษามากกว่าเท่านั้น แต่ยังให้แบบอย่างที่เหมาะสมความสำเร็จที่เด็กสามารถจะเอาเป็นแบบอย่างได้ด้วย

เบญจ (Benge, 1995) ได้สำรวจปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจของนักศึกษาในการเข้าเรียนต่อ คณะศึกษาศาสตร์และปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจที่ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัย นอร์ทเธิร์น โคลราโด ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ที่เรียนผ่านไปแล้ว 90 หน่วยกิต นักศึกษาเหล่านี้ ได้ถูกคัดเลือกมา โดยเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เชื้อชาติเฉพาะและแบ่งตามเพศโดยมีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการให้นักศึกษาเหล่านี้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่องค์ประกอบสำคัญที่เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาเลือกเรียนคณะศึกษาศาสตร์นั้นคือ เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและมีฐานะทางการเงิน จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการตัดสินใจเรียนต่อของนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชน เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วยตัวแปรต้น สถานภาพส่วนตัวของนักเรียน สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง จำนวนคนในครอบครัวของนักเรียน อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การรับรู้ข่าวสารและตัวแปรตาม ได้แก่ เจตคติต่อการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การคล้อยตามกลุ่มเพื่อน ค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครอง ซึ่งใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้